Turkish Studies *Educational Sciences*

Volume 14 Issue 6, 2019, p. 3489-3517

DOI: 10.29228/TurkishStudies.39287

ISSN: 2667-5609

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 15.10.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 25.12.2019

📅 *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (06.12.2019)-Referee 2 (15.12.2019)- Referee 3 (24.12.2019)

This article was checked by iThenticate.

EĞİTİM YÖNETİMİ DOKTORA PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ*

Gülşen YILMAZ - Nagihan TEPE***

ÖZ

Lisansüstü eğitim, bireylerin kendi alanlarında ya da ilgilendikleri farklı bir alanda yüksek lisans ve doktora yaparak uzmanlaşmalarına katkı sağlamaktadır. Eğitim yönetimi ve Denetimi doktora programları da özellikle yönetici pozisyonlarında görev almak isteyenlerin ve Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında akademik kariyer yapmak isteyenlerin tercih ettiği doktora programları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, eğitim kurumlarında görevli olan ya da görev almak isteyen okul yöneticileri, öğretmenler, denetçiler vb. görevlilerin mesleki yeterliklerini geliştirerek, çağdaş eğitim, yönetim ve denetimin ilke ve tekniklerine göre yetiştirmeyi amaçlayan Eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora programlarının çeşitli boyutları ile ele alınması önem arz etmektedir. Bu araştırmanın amacı Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki [ABD] eğitim yönetimi doktora programlarını karşılaştırmalı olarak inceleyerek Türkiye ve ABD arasındaki benzerlik ve farklıları tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda ABD ve Türkiye'den seçilen üniversiteler çalışma grubuna dahil edilmiştir. Bu çalışma ülkelerarası (crossnational) karşılaştırmalı eğitim araştırması olup, araştırmaya dahil edilen ülkelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora programları, program yapısı, başvuru ön koşulları ve kabul süreci ve ders ve tez dönemi kategorilerinde analiz edilmiştir. Bu çalışmada veriler, doküman incelemesi yöntemi ile toplanmıştır. Seçilen üniversitelerin eğitim yönetimi ve denetimi doktora programlarına ilişkin veriler, incelenen üniversitelerin web-sitelerinden, doktora eğitimine ilişkin yasa, yönetmelik, yönerge, kılavuz vb. belgelerinden elde edilmiştir. Elde

*Bu makale daha önce 27-30 Haziran 2019'da "5th International Congress on Social Sciences"da sunulan bildiri genişleterek hazırlanmıştır.

* Dr., MEB, E-posta: gulsendanaci7@gmail.com

** Arş. Gör., OMÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, E-posta: tepenagihan@gmail.com

edilen veriler betimsel analiz tekniği ile incelenmiş ve tablolar ile sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Doktora Eğitimi, Karşılaştırmalı Eğitim

COMPARATIVE ANALYSIS OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION AND SUPERVISION PHD PROGRAMS

ABSTRACT

Postgraduate education contributes to the specialization of individuals by taking master's and doctoral degrees in their own fields or in a different field of interest. The doctoral programs in Educational Administration and Supervision are also preferred by those who wish to take administrative positions and those who wish to pursue an academic career in the field of Educational Administration and Supervision. Within this context, it is important to discuss Educational Administration and Supervision doctoral programs, aiming to improve the professional competencies of the officials like school administrators, teachers, supervisors etc. who are working in or want to take part in educational institutions, and train them according to the principles and techniques of contemporary education, administration and supervision. The purpose of this study is to identify similarities and differences between Turkey and the United States [US], by examining doctoral programs of Educational Administration and Supervision in Turkey and in US comparatively. The selected universities from the United States and Turkey were included in the study group for this purpose. In the study, qualitative research model was used as a research model. This study is also a cross-national comparative educational study and the categories of program structure, application prerequisites and admission process, and course and thesis period of doctoral programs of Education Administration and Supervision were analysed. In this research, data were collected by document analysis method. The data on the doctoral programs of the selected universities collected from the websites, such documents as laws, regulations, directives, guidelines, etc. related to doctoral education of the universities studied. The obtained data were examined with descriptive analysis technique and presented with tables.

STRUCTURED ABSTRACT

Educational institutions are generally run by principals and vice-principals selected among teachers. Educational administration's aim is to operate, develop and manage the school, which meets the educational needs of the society in order to achieve its educational, organizational and administrative goals effectively. It is the educational administrator who will structure the school according to social and scientific functions, realize the aims and functions of the school and solve the problems. Therefore, administrator must be capable of accomplishing this difficult task and also be equipped with leadership qualities in addition to the qualifications specific to the

administration profession (Başaran, 2000). Therefore, education administrators are expected to direct the education stakeholders who follow them not only as administrators but also as leaders. For this reason, education administration is seen as an important expertise.

Postgraduate education contributes to the specialization of individuals by taking master and doctoral degrees in their own fields or in a different field of interest. Within this context, it is important to discuss Educational Administration and Supervision doctoral programs, aiming to improve the professional competencies of the officials like school administrators, teachers, supervisors etc. who are working in or want to take part in educational institutions, and train them according to the principles and techniques of contemporary education, administration and supervision. Education administration is a field of expertise in some developed countries with a history of more than fifty years (Şişman and Taşdemir, 2008). The theoretical bases of educational administration have been shaped by the work of some associations and foundations established in USA in the 1950s (Şişman and Turan, 2005, p. 99).

In Turkey, with the establishment of the Public Administration Institute in 1953 by Institute of Public Administration for Turkey and The Middle East (TODAIE), public administration and its subdomains such as educational administration was recognized as a separate area. Within the body of this institution, educational administration expertise programs have been opened since 1979-1980 academic year (Şişman and Turan, 2005, p. 105). In 1962, in the Central Government Organization Research Project (MEHTAP) report, it was proposed that educational administration should be a special expertise job and departments should be opened in universities to train administrators in this field. Later, programs were opened in some universities in this direction (Şişman and Taşdemir, 2008, p. 113).

In 1965, the Faculty of Educational Sciences was established affiliated to Ankara University and various specialization programs related to educational sciences were opened within the faculty. One of them is Educational Administration, Supervision and Planning Undergraduate Program. Programs opened in other universities followed this. However, because of the restructuring studies carried out in the faculties of education towards the end of the 1990s, all of the educational sciences and specialization programs were closed by the Council of Higher Education except from the “psychological counselling and guidance department” within the educational sciences department. Currently, programs related to educational sciences are being opened at graduate level (Şişman and Taşdemir, p. 113).

According to May 2019 data of The Council of Higher Education [YÖK], in higher education institutions in Turkey, postgraduate related programs of Educational Administration and Supervision exist under five names: Education Administration (Eğitim Yönetimi [EY]), Educational Administration and Supervision (Eğitim Yönetimi ve Denetimi [EYD]), Educational Administration and Supervision (Eğitim Yönetimi ve Teftişi [EYT]), Educational Administration and Planning (Eğitim Yönetimi ve Planlaması [EYP]), Education Administration Supervision Planning and Economy (Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi [EYTPE]) and Education Administration Supervision

Planning and Economy (Eğitim Yönetimi Denetimi Planlaması ve Ekonomisi [EYDPE]). In this study, these programs are stated as Educational Administration and Supervision. In the following parts of the study, the term Educational Administration and Supervision graduate programs is used instead of Educational Administration and Supervision/Inspection programs and Educational Administration Supervision/Inspection Planning and Economy programs.

It is not possible to set up doctoral programs in every department. According to Higher Education Act (1981), identifying principles related to doctoral education in Turkey is among the duties of the Interuniversity Council. Within the framework of these principles, in addition to the other criteria required for the setting up of a doctoral program in Turkish higher education institutions, it is stipulated that there should be at least six faculty members, two professors or one professor and two associate professors in the field of the program (YÖK, 2019b). While one of these faculty members may be a foreign national, the faculty members must have taught at least four semesters for one undergraduate or two semesters for a PhD program. These criteria may also vary from university to university.

It can be said that doctoral programs are structured in two ways as “structured” or “individual”. Structured program refers to a program in which more than one academician teaches/advises and the course contents and duration are determined in advance (DAAD, 2017). The individual program refers to the program in which the person writes his/her thesis and holds a doctorate degree under the supervision of a single consultant (DAAD, 2018). This is a common program in Germany. Doctoral programs are generally designed in two types on a world scale: one is (older) Philosophy of Doctorate (PhD), and the other is a newer (first opened at Harvard University in 1993), educational doctor (EdD). Although there is no clear difference between these two types of doctoral programs, it can be said that EdD is relatively more focused on professional development and PhD is focused on “research” (Balcı, 2013; Harvard University, 2019a). Therefore, in this study, it is assumed that the doctoral programs of the universities included in the study group of the USA have the same structure and content. The purpose of this study is to identify similarities and differences between Turkey and the United States [US], by examining doctoral programs of Educational Administration and Supervision in Turkey and in US comparatively. The selected universities from the United States and Turkey were included in the study group for this purpose. In the study, qualitative research model was used as a research model. This study is also a cross-national comparative educational study and it has been analyzed in the categories of program structure, application prerequisites and admission process, and course and thesis period of doctoral programs of Education Administration and Supervision. In this research, data were collected by document analysis method. The data on the doctoral programs of the selected universities collected from the websites, such documents as laws, regulations, directives, guidelines, etc. related to doctoral education of the universities studied. The obtained data were examined with descriptive analysis technique and presented with tables.

Keywords: Educational Administration and Supervision, Doctoral Education, Comparative Education

Giriş

Eğitim kurumları genellikle öğretmenler arasından seçilen müdür ve müdür yardımcısı adı verilen yöneticiler tarafından yönetilmektedir. Eğitim yönetiminin amacı, toplumun eğitim gereksinmesini karşılayan okulu, eğitsel, örgütsel ve yönetsel amaçlarını gerçekleştirmek için etkili işletmek, geliştirmek ve yönetmektir. Okulu toplumsal ve bilimsel işlevlere göre yapılandıracak, okulun amaçlarını, işlevlerini gerçekleştirecek ve sorunlarını çözecek olan eğitim yöneticisidir. Bu nedenle, yöneticinin, bu zor görevi başarabilecek nitelikte olması ve bunun yanı sıra liderlik nitelikleri ile donanık olması çağın gereğidir (Başaran, 2000). Dolayısıyla eğitim yöneticilerinden beklenen, sadece yönetici değil lider olarak kendilerini izleyen eğitim paydaşlarına yön vermeleridir. Bu sebeple eğitim yöneticiliği önemli bir uzmanlık olarak görülmektedir.

Gelişmiş bazı ülkelerde eğitim yöneticiliği; yaklaşık elli yılı aşkın bir geçmişi olan bir uzmanlık alanıdır (Şişman ve Taşdemir, 2008). Eğitim yönetiminin teorik temelleri, 1950'li yıllarda ABD'de kurulan bazı dernek ve vakıfların çalışmalarıyla şekillenmiştir (Şişman ve Turan, 2005, s. 99). Türkiye'de de kamu yönetiminin ve onun bir alt alanı olarak kabul edilen eğitim yönetiminin ayrı bir alan olarak kabul görmesi, 1953 yılında Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nün kurulması ile gerçekleşmiş olup bu kurumun bünyesinde, 1979-1980 öğretim yılından itibaren de eğitim yönetimi uzmanlık programları açılmıştır (Şişman ve Turan, 2005, s. 105). 1962'de Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP) raporunda eğitim yöneticiliğinin özel bir uzmanlık işi olması gerektiği, bu alanda yöneticiler yetiştirmek üzere üniversitelerde bölümler açılması önerilmiştir ve bu doğrultuda bazı üniversitelerde programlar açılmıştır (Şişman ve Taşdemir, 2008, s. 113).

1965'te Ankara Üniversitesine bağlı olarak Eğitim Bilimleri Fakültesi kurulmuş ve fakülte bünyesinde eğitim bilimleri ile ilgili çeşitli açılan uzmanlık programlarından biri de "Eğitim Yönetimi, Teftişi ve Planlanması Lisans Programı" olup bunu diğer üniversitelerin içinde açılan programlar izlemiştir. Ancak 1990'lı yılların sonuna doğru eğitim fakültelerinde gerçekleştirilen yeniden yapılanma çalışmaları sonucunda eğitim bilimleri bölümü içinde yer alan "psikolojik danışma ve rehberlik anabilim dalı" dışında eğitim bilimleri uzmanlık programlarının hepsi Yüksek Öğretim Kurulu tarafından kapatılmıştır ve halen eğitim bilimleri ile ilgili programlar, lisansüstü düzeyde açılmaktadır (Şişman ve Taşdemir, s. 113).

Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında Yükseköğretim Kurulu [YÖK] Mayıs 2019 verilerine göre Eğitim Yönetimi ve Denetimi ile ilgili lisansüstü programlar Eğitim Yönetimi [EY], Eğitim Yönetimi ve Denetimi [EYD], Eğitim Yönetimi ve Teftişi [EYT], Eğitim Yönetimi ve Planlaması [EYP], Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi [EYTPE] ve Eğitim Yönetimi Denetimi Planlaması ve Ekonomisi [EYDPE], olmak üzere beş farklı isimle yer almaktadır. Bu çalışmada Eğitim Yönetimi ve Denetimi lisansüstü programları ifadesi ile kastedilen Eğitim Yönetimi ve Denetimi/Teftişi programları ile Eğitim Yönetimi Teftişi/Denetimi Planlaması ve Ekonomisi programlarıdır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde de Eğitim Yönetimi ve Denetimi lisansüstü programları ifadesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi/ Teftişi programları ile Eğitim Yönetimi Teftişi/Denetimi Planlaması ve Ekonomisi programlarının yerine kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda 2018-2019 eğitim öğretim yılında Eğitim Yönetimi ve Denetimi programlarında kayıtlı öğrenci sayıları görülmektedir.

Toplam 66 üniversitede yer alan bu lisansüstü programlar Eğitim Bilimleri Enstitüsü [EBE], Sosyal Bilimler Enstitüsü [SBE] ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde [LEE] yer almaktadır. YÖK'ün (2019a) verilerine göre Eğitim Yönetimi ve Denetimi lisansüstü programlarına kayıtlı öğrenci sayısı 7640'ı (%91) yüksek lisans, 731'i (%9) doktora olmak üzere toplam 8371'dir.

Tablo 1: Öğrenim Düzeylerine Göre Eğitim Yönetimi ve Denetimi Lisansüstü Programlarına Kayıtlı Öğrenci Sayıları (2018-2019)

Bölüm Adı	Yüksek Lisans(Örgün+ İkinci Öğretim + Uzaktan)			Doktora		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Eğitim Yönetimi	1432	878	2310	76	71	147
Eğitim Yönetimi ve Denetimi	927	1161	2088	160	116	276
Eğitim Yönetimi ve Teftişi	73	28	101	13	19	32
Eğitim Yönetimi ve Planlaması	83	185	268	2	2	4
Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi	29	25	54	0	0	0
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi	1835	984	2819	160	112	272
Toplam	4379	3261	7640	411	320	731

Not.* “Yükseköğretim İstatistikleri,” YÖK, 2019a’dan uyarlanmıştır.

Eğitim Yönetimi ve Denetimi lisansüstü programlarına kayıtlı öğrencilere cinsiyet durumları açısından bakıldığında (Şekil 2) erkeklerin ağırlıklı olarak bu programlara kayıtlı olduğu görülmektedir. Yüksek lisans programlarına kayıtlı öğrencilerin %57’sinin (4379) erkek, %43’ünün (3261) kadın olduğu görülmektedir. Diğer yandan doktora programlarına kayıtlı öğrenciler arasında da erkek öğrencilerin oranı %56 (411) iken kadın öğrencilerin oranı %44’tür (320).

Şekil 1. Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarına Kayıtlı Olan Öğrenci Sayıları (2018-2019) Not.* “Yükseköğretim İstatistikleri,” YÖK, 2019a’dan uyarlanmıştır.

Her üniversitede her bölümle ilgili doktora programı açılmamaktadır. Yükseköğretim Kanunu’na (1981) göre Türkiye’de doktora ile ilgili esasları tespit etmek Üniversitelerarası Kurulun görevleri arasında yer almaktadır. Bu esaslar çerçevesinde Türk yükseköğretim kurumlarında doktora programı açılabilmesi için diğer ölçütlere ek olarak anabilim dalında gereken akademik özelliklerin yanında en az doktora veya doçentliği programının alanında ikisi profesör veya biri profesör ikisi doçent olmak üzere altı öğretim üyesinin bulunmasını şartını getirilmiştir (YÖK, 2019b). Bu öğretim üyelerinden bir tanesi yabancı uyruklu olabilirken, doktora/sanatta yeterlilik programı için söz konusu öğretim üyelerinin, en az dört yarıyıl bir lisans ya da iki yarıyıl boyunca tezli yüksek lisans programında ders vermiş olması gerekmektedir. Bu kriterler üniversiteden üniversiteye de farklılık gösterebilmektedir. Bu durum eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora programları için de geçerlidir.

Hem akademik olarak hem uygulamada eğitim yönetimi ve denetimi doktora programlarının çeşitli boyutlarının farklı ülkelerdeki uygulamalarla karşılaştırarak ortaya koymak bu bağlamda önem arz etmektedir. Özellikle de lisansüstü eğitim almak isteyen uluslararası

öğrencilerin ve mesleki gelişim hedefleyen profesyonellerin yoğun olarak tercih ettiği ABD'deki uygulamanın ortaya konulması önemlidir. ABD'de de lisansüstü eğitim görmek için başvuran 676.484 öğrencinin büyük bir çoğunluğu (652.601) doktora programlarına başvurmuştur (Council of Graduate Schools [CGS], 2015). Times Higher Education gibi çeşitli kuruluşların yaptığı üniversite sıralamalarında Amerikan üniversitelerinin ön sıralarda yer almaları (Li, Mavondo ve Qui, 2009; Maniu ve Maniu, 2014; Mazzarol ve Soutar, 2002; Wilkins ve Huisman, 2011) dünyanın çeşitli ülkelerinden uzmanlara sahip olmaları (Wilkins ve Huisman, 2011), imkanların çeşitliliği (Padlee, Kamaruddin, ve Baharun, 2010; Phang, 2013) gibi etkenler doktora öğrencilerinin tercihlerini etkilemektedir. Rosovsky, (1994) Amerikan üniversitelerinde lisans öğrencileri ile lisansüstü öğrencilerinin entelektüel amaçları farklı olduğunu, lisans derecesi adaylarının genel kültür eğitimi aldığını, bu öğrencilerin yoğunlaşacakları bir alan seçmeleri gerektiğinde de bu seçimin çoğu zaman geçici bir entelektüel ilgi olma eğilimi olduğunu, burada asıl amacın öğrencinin derinliğe bilgi ile tanıştırılması olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla lisans öğrenimi için seçilen konunun, daha sonraki lisansüstü eğitimiyle belirli bir ilgisi olması gerekmez. Edebiyat mezunu bir öğrencinin sonra tıp okuması, ya da ekonomi dalında öğrenim gören birinin mimarlık dalında yüksek lisans yapması olağandışı değildir (Rosovsky, 1994).

Dünya genelinde doktora programlarının, “yapılandırılmış” ya da “bireysel” olmak üzere iki şekilde yapılandırıldığı söylenebilir. Yapılandırılmış program, birden fazla akademisyenin ders verdiği/danışmanlık yaptığı, ders içeriklerinin ve sürelerinin önceden belirlendiği bir programı ifade eder (DAAD, 2017). Bireysel program ise kişinin tek bir danışman gözetiminde usta-çırak ilişkisi ile tezini yazıp doktora derecesi aldığı programı ifade eder (DAAD, 2018). Bu Almanya’da yaygın bir programdır. Doktora programları dünya ölçeğinde genelde iki tipte tasarlanmaktadır: Birisi daha eskiye dayalı, felsefe doktorası (PhD), diğeri ona göre daha yeni (ilki 1993’te Harvard Üniversitesinde açılmıştır) olan, eğitim doktorasıdır (EdD). Bu iki tip doktora programı arasında açık bir fark bulunmamakla birlikte EdD’in görece daha profesyonel gelişme ağırlıklı iken PhD’nin daha “araştırma” yetiştirme ağırlıklı olduğu söylenebilir (Balci, 2013; Harvard University, 2019a). Bu nedenle bu çalışmada da Amerika’dan çalışma grubuna dahil edilen üniversitelerin doktora programlarının aynı yapı ve içeriğe sahip olduğu varsayılmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın Önemi

Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında doktora derecesi bu bilim dalında daimi kadro sahibi olmak isteyen akademisyenler için ilk basamak olarak nitelendirilebilir. Diğer yandan eğitim sektöründe üst düzey pozisyonlar için Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında doktora derecesi alan kişilerin almayanlara göre avantajlı konumda olması beklenmektedir. Türkiye’deki Eğitim Yönetimi ve Denetimi programlarının mevcut durumu betimlemek ve bu alanda eğitim görmek isteyenlerin yoğun olarak tercih ettiği ülke olan ABD ile karşılaştırılması önemlidir. Bu bağlamda yerli alanyazında ABD ve Türkiye’deki Eğitim Yönetimi ve Denetimi programlarını karşılaştırmalı olarak ortaya koyan sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmada Türkiye ve ABD’deki Eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora programlarının benzerlik ve farklılıkları ortaya koyularak çeşitli tespitler yapılmış ve öneriler getirilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın alanyazına, politika yapıcı ve uygulayıcılara katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Türkiye ve ABD eğitim yönetimi doktora programlarını karşılaştırmalı olarak inceleyerek Türkiye ve ABD arasındaki benzerlik ve farklılıkları tespit etmektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Türkiye’de ve ABD’deki üniversitelerde Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora programlarının mevcut durumları nasıldır?

- 1.1. Türkiye’deki üniversitelerde Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora programlarının:
 - Yapısı nasıldır?
 - Başvuru ön koşulları ve kabul süreci nasıldır?
 - Ders ve tez dönemi nasıldır?
- 1.2. ABD’deki üniversitelerde Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora programlarının:
 - Yapısı nasıldır?
 - Başvuru ön koşulları ve kabul süreci nasıldır?
 - Ders ve tez dönemi nasıldır?
2. Türkiye’de ve Amerika’daki üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora programlarının:
 - Yapısı
 - Başvuru ön koşulları ve kabul süreci
 - Ders ve tez dönemi kriterlerine göre benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma nitel araştırma olup aynı zamanda bir karşılaştırmalı eğitim çalışmasıdır. Bu çalışmada, ABD ve Türkiye’deki seçilen üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora programları, program yapısı, başvuru ön koşulları ve kabul süreci ile ders ve tez dönemi kategorilerinde betimlenmiş ve karşılaştırma yapılmıştır. Karşılaştırmalı eğitim, çeşitli yazarlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır, ancak tanımların ortak noktası başka bir eğitim sistemindeki verilerin kullanılması olup, karşılaştırma nerede ve ne konumda olduğunu gösteren bir kriterdir (Ültanır, 2000).

Çalışma Grubu

Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye’den seçilen üniversiteler çalışma grubuna dahil edilmiştir. Türkiye’den Gazi, Hacettepe, Akdeniz, Anadolu ve Dokuz Eylül Üniversitesi seçilmiştir. Bu üniversiteler, “Eğitim Yönetimi ve Denetimi (Teftişi)” doktora programına sahip üniversiteler arasından seçilmiş olup, Times Higher Education’ın [THE] (2018 “Gelişmekte Olan Ekonomiler Üniversite Sıralamaları 2018” de en üst sıralarında yer almaktadırlar. Amerika’dan ise USNews’in (2019) yaptığı “En İyi Eğitim Yönetimi Programları” sıralamasında ilk beş sırada yer alan Harvard, Michigan State, Columbia, Wisconsin-Madison ve Vanderbilt üniversiteleri seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olur ve çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2014).

Veri Toplama Araçları

Karşılaştırma yapılan kategorilere ilişkin veriler kaynak taraması ve ilgili kaynaklardan “doküman incelemesi” yöntemiyle elde edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek’e (2014) göre dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem ve görüşme yapmaya gerek kalmadan araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini yapabilir. Eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora programlarına ilişkin veriler seçilen üniversitelerin web-sitelerinden, yönetmelik, yönerge, kılavuz ve ulaşılan diğer belgelerden elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile incelenmiş ve tablolar ile sunulmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesi aşamasında önce ABD ve Türkiye'nin doktora eğitimine ilişkin alanyazın ve diğer belgeler taranmıştır. Ulaşılan İngilizce ve Türkçe belgelerden yola çıkarak ülkelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora programları betimlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2014) ayrıntılı alanyazın taraması ve betimlemeyi çalışmanın inanırılığını artırmak için önermektedirler. Bu aşamanın ardından elde edilen veriler kategorize edilmiştir. Graplama ölçütleri doktora programlarının yapısı, başvuru ön koşulları ve kabul süreci ve ders ve tez dönemi olarak belirlenmiştir. Kategori belirlemenin ardından ülkelerin verileri karşılaştırmak amacıyla eşleştirilmiştir. Karşılaştırmada ülkelerin yan yana getirilerek önceki aşamalarda toplanan verilerin benzerliklerinin ve farklılıklarının saptanması amaçlanmıştır. Verilerin benzerlik ve farklılıklarının saptanması amacıyla eğitim yönetimi doktora programlarının yapısı, ön koşul ve kabul süreci ve ders içerikleri kategorilerinde elde edilen veriler yorumlanarak değerlendirilmiştir. Araştırmada veri analiz yöntemi olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2014) göre doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Nitel araştırmada olay ve olgular derinlemesine ve ayrıntılı incelemeye yöneldiği için de genellenmesi mümkün olmamakla birlikte araştırmacının sorumluluğu elde edilen sonuçların benzer ortamlara aktarılabilirlik değerini ortaya koymaktır. Araştırmanın "aktarılabilirliğini" arttırmak için "ayrıntılı betimleme" ve "amaçlı örnekleme" önerilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2014). Bu araştırmada dış geçerliği artırmak için araştırmacılar betimleme aşamasında kendilerinden yorum katmadan verinin doğasına sadık kalarak ulaştıkları bulguları aktarmışlardır. Araştırmanın geçerliliğini artırmak için çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanıyan (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2014) amaçlı örnekleme yöntemi seçilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Karşılaştırılan ülkelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarının yapısına, başvuru ön koşulları ve kabul süreci, ders ve tez dönemlerine ilişkin bulgular araştırma alt problemlerine göre sırasıyla ortaya konmuştur.

1. Türkiye ve ABD'deki Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

1.1 Türkiye'de Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programı

Bu bölümde Türkiye'deki Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarının yapısı, başvuru ön koşulları ve kabul süreci, tez ve ders dönemi betimlenmiştir.

Türkiye'deki Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarının Yapısına İlişkin Bulgular

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin 15. maddesine göre Türkiye'de doktora eğitimin amacı öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel problemleri, verileri geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma, analiz etme ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli becerileri kazandırmaktır. Doktora eğitimi lisans derecesiyle başvuranlar için bütünsel doktora, tezli yüksek lisans diplomasıyla başvuranlar için doktora programı olmak üzere iki şekilde yürütülmektedir. Programı başarı ile tamamlayan öğrenciler doktor unvanını alır. Doktora programı lisansüstü eğitimde en üst dereceyi temsil eder (Balci, 2013).

Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında Yükseköğretim Kurulu [YÖK] Mayıs 2019 verilerine göre Eğitim Yönetimi ve Denetimi ile ilgili doktora programlarının adları Gazi Üniversitesinde "Eğitim Yönetimi" ve "Eğitim Yönetimi ve Denetimi"; Hacettepe Üniversitesi'nde "Eğitim Yönetimi" ve "Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi"; Akdeniz

Üniversitesi'nde "Eğitim Yönetimi ve Denetimi" ve "Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi"; Anadolu Üniversitesi'nde "Eğitim Yönetimi ve Denetimi" ve "Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi" ve Dokuz Eylül Üniversitesi'nde "Eğitim Yönetimi ve Denetimi" ve "Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi" şeklindedir. Aşağıda Tablo 2'de bu araştırma kapsamında incelenen üniversitelerin eğitim yönetimi anabilim dalı doktora programına kayıtlı olan öğrenci sayıları, anabilim dalında görev yapan öğretim üyesi sayısı ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayılarına yer verilmiştir.

Tablo 2: Üniversitelere Göre Öğrenci, Öğretim Üyesi ve Öğretim Üyesi Başına Düşen Öğrenci Sayıları

Üniversite	Öğrenci sayısı	Öğretim Üyesi sayısı	Öğretim üyesi başına düşen öğrencisi sayısı
Gazi Üniversitesi	88	16	5.5
Hacettepe Üniversitesi	89	9	9.8
Akdeniz Üniversitesi	13	9	1.4
Anadolu Üniversitesi	42	10	4.2
Dokuz Eylül Üniversitesi	25	9	2.7

Kaynak: YÖK, 2019a

Tablo 2 incelendiğinde Gazi Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalında kayıtlı 88 öğrenci ve bu anabilim dalında görev yapan 16 öğretim üyesi olduğu görülmektedir. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Yönetimi anabilim dalında kayıtlı 89 öğrenci ve bu anabilim dalında görev yapan dokuz öğretim üyesi vardır. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Yönetimi anabilim dalında 13 öğrenci kayıtlıdır ve akademik kadrosu dokuz öğretim üyesinden oluşmaktadır. Anadolu Üniversitesi Eğitim Yönetimi anabilim dalında kayıtlı 42 öğrenci bulunmaktadır ve 10 öğretim üyesi görev yapmaktadır. Dokuz Eylül Üniversitesi'nde ise kayıtlı 25 doktora öğrencisi bulunmakta olup öğretim üyesi sayısı 9'dur. Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayıları incelendiğinde ise çoktan aza doğru sıralamanın Hacettepe Üniversitesi (9.8 öğrenci), Gazi Üniversitesi (5.5 öğrenci), Anadolu Üniversitesi (4.2 öğrenci), Dokuz Eylül Üniversitesi (2.7 öğrenci), Akdeniz Üniversitesi (1.4 öğrenci) şeklinde olduğu görülmektedir.

Eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora programlarının yapısı incelendiğinde program adında üniversiteler arasında bazı farklılıklar olduğu görülmektedir. Hacettepe, Akdeniz ve Anadolu Üniversitelerinde program adının "Eğitim Yönetimi" olduğu (Akdeniz Üniversitesi, 2019a; Anadolu Üniversitesi, 2019a; Hacettepe Üniversitesi, 2019a), Gazi Üniversitesinde "Eğitim Yönetimi ve Denetimi" (Gazi Üniversitesi, 2019a), Dokuz Eylül Üniversitesinde ise "Eğitim Yönetimi ve Denetçiliği" (Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019a) adıyla doktora programlarının yer aldığı görülmektedir.

Üniversitelerin doktora programlarının amaçları incelendiğinde genel anlamda benzerlikler olduğu söylenebilir. Milli Eğitim Bakanlığı'na [MEB] yönelik olarak öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerini artırmak üniversitelere yönelik ise akademisyen yetiştirmek gibi amaçların vurgulandığı görülmektedir. Örneğin; Hacettepe Üniversitesi Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı'nın amacı, okullara, MEB ve diğer kurumlara yönetici, denetçi yetiştirmek; üniversitelerin ilgili bölümlerine öğretim elemanı yetiştirmek; MEB bağlı kurumlarda çalışan öğretmen, yönetici ve denetçilerin mesleki yeterliklerini yükseltmek, okul yöneticiliği ve eğitim denetçiliği alanında uzman yetiştirmektir (Hacettepe Üniversitesi, 2019b). Anadolu Üniversitesi (2019b), EY doktora programı ise öğrencilerin eğitim bilimleri alanı ile ilgili bilgi, beceri ve anlayışlarını geliştirmeyi, çalışma alanlarındaki kuramları, modelleri ve araştırma yöntemlerini kavrama, yorumlama ve

uygulama yeterliklerine sahip bireyler olarak yetiştirmeleri amaçlanmaktadır. Gazi Üniversitesi EYD doktora programının amacı eğitim yönetimi ve denetimi alanında öğretim elemanı, araştırmacı ve üst düzey yönetici yetiştirmektir (Gazi Üniversitesi, 2019b). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetçiliği doktora programının amacı ise; Millî Eğitim Sistemine Eğitim yöneticisi ve denetçisi; üniversitelere araştırmacı ve akademisyen yetiştirmektir (Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019b).

Eğitim Yönetimi doktora programları, üniversitelerde öğretim üyeliği için bir basamak iken uygulamada eğitim yönetimi alanında doktora yapanların yapmayan adaylara göre avantajlı olduğu söylemek mümkün değildir. MEB'in (2018) halen yürürlükte olan *Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği*'ndeki yönetici değerlendirme formuna göre yönetim alanı dışında doktora derecesi alan bir aday dört puan, yönetim alanında doktora eğitimi alan aday ise beş puan almaktadır. Yönetici değerlendirme formundaki diğer kriterler incelendiğinde ders dönemi ve tez dönemi ile adayı hem teorik hem pratik açıdan geliştiren doktora programının etkisinin neredeyse iki başarı belgesinden alınan puanla eş tutulması, MEB çalışanları arasında eğitim yönetimi ve denetimi alanında hali hazırda doktorasını tamamlamış onlarca öğretmen arasından yüksek lisans dahi yapmayanların yönetim, planlama, araştırma, denetim, vb. pozisyonlar için tercih edilmesi, eğitim yönetimi ve doktora eğitiminin uygulamada çok etkisinin olmadığına işaret edebilir. MEB'in (2018b) *Millî Eğitim Bakanlığı Personelinin Görevde Yükselme, Unvan Değişikliği ve Yer Değiştirme Suretiyle Atanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliği*'nde ve (2017) *Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği*'nde ise eğitim yönetimi ve denetimi alanında doktora eğitimi alanlar lehine herhangi bir ifadeye rastlanılmamıştır. Yine MEB (2014), Strateji Geliştirme Başkanlığı *Ar-Ge Birimleri Yönergesinde* Ar-Ge birimlerinde görev alacak görevlilerin nitelikleri arasında eğitim yönetimi ve denetimi lisans mezun olmayı görevlendirmede tercih nedeni olarak sayılırken planlama, ekonomi, denetim derslerini hem yüksek lisans hem doktora olarak uzmanlaşan eğitim yönetimi doktora mezunları lehine bir düzenlemeye rastlanmamıştır. Hangi alan olduğu belirtilmeden sadece “yüksek lisans/doktora yapmak” şeklinde bir ifadeye rastlanmıştır.

Programların tamamı yapılandırılmış olup; öğrenim aşamaları ders dönemi, yeterlik sınavı dönemi ve tez savunma dönemi şeklindedir. Ders dönemlerine dair öğrenim süreleri üniversitelere göre farklılaşmaktadır. Anadolu ve Dokuz Eylül Üniversitelerinde iki yarıyıl; Gazi ve Hacettepe Üniversitelerinde üç yarıyıl; Akdeniz Üniversitesinde ise dört yarıyıl süresi içerisinde ders dönemi tamamlanmaktadır. Tez dönemi için ise genel olarak tüm üniversitelerde en az dört, en fazla sekiz yarıyıl süre tanımlanmıştır. Doktora eğitimi belirtilen asgari sürede tamamlayamayan öğrenciler her dönem için ayrı olmak üzere harç bedeli ödemektedirler (YÖK, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği, 2018).

Türkiye'deki Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarına Başvuru Ön Koşullarına ve Kabul Sürecine İlişkin Bulgular

Türkiye'de doktora eğitimine kabul sürecinden başvuru için öğrencilerden herhangi bir ücret talep edilmemektedir. Öğrenim harç bedeli ise doktora eğitimi asgari sürede tamamlayamayan öğrenciler tarafından her dönem için ayrı olmak üzere ödenmektedir. Yukarıdaki maddelere göre Türkiye'deki üniversitelerin doktora programlarına başvuru yapabilmek için tezli yüksek lisans diplomasına sahip olmak, en az 55 ALES puanına, en az 55 yabancı dil puanına sahip olmak gerekir. Bu şartlar ilgili üniversitelerin yönetim senatoları tarafından gerekirse yükseltilerek değiştirilebilir (YÖK, 2016, Madde 16).

İncelenen üniversitelerin tamamının Eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora programlarına yüksek lisans diploması ile ve alan içinden öğrenci kabul ettikleri görülmektedir. Dokuz Eylül Üniversitesi Yabancı Dil için en az 60 puan isterken diğer üniversiteler 55 ve üzeri puanı kabul etmektedirler. ALES puanı için ise Anadolu Üniversitesi 70 puan ve üzeri ile başvuru kabul

ederken, diğer üniversiteler en az 60 puan istemektedirler. Yüksek lisans diploması not ortalaması için Gazi, Hacettepe ve Akdeniz Üniversiteleri en az 2.50/4.00 şartı belirlemişken; Anadolu ve Dokuz Eylül Üniversitelerinin ise 3.00/4.00 şartını belirledikleri görülmektedir. Üniversitelerin hiçbiri başvuru esnasında herhangi bir tavsiye mektubunu ya da adayın niyet mektubunu istememektedir. Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalları tarafından belirlenen jüri üyelerinden oluşan komiteler adayları yazılı giriş sınavına tabi tutarken sadece Akdeniz üniversitesinde yazılı sınavın yapılmadığı, onun yerine mülakatın gerçekleştirildiği görülmektedir. Yazılı sınava ek olarak Hacettepe üniversitesinde mülakat da yapılmaktadır. Diğer üç üniversitede ise mülakatların yönetim kurulunun isteğine bağlı olarak gerçekleştirilebileceği görülmektedir.

Türkiye’deki Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarının Ders ve Tez Dönemine İlişkin Bulgular

Yükseköğretim kurulunun Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliğinin doktora programı ile ilgili düzenlemelerinin yer aldığı bölüme göre doktora programından mezun olabilmek için "Bilimsel Araştırma Teknikleri" ile "Araştırma ve Yayın Etiği" içeren bir ders ile seminer de dahil en az 10 ders ile tez hazırlık dersi, uzmanlık alan dersi, yeterlik dönemi, tez önerisi ve tez çalışması olmak üzere en az 240 AKTS krediyi tamamlamak gerekir. Öğrencilere birinci ders döneminin sonunda danışman atanır. Danışman olacak öğretim üyesinin daha önce en azından bir tez danışmanlığı yapmış olması gerekir. Ders dönemi için belirlenen azami süre en çok 4 yarı yıl olup, bu sürede tamamlayamayan ya da not ortalaması 3.00/4.00 olmayan öğrencinin ilişkisi kesilir. Tez yazma aşaması için de belirlenen süre asgari 12 yarıyıldır. Ders dönemi bittikten sonra öğrenci yeterlik sınavına girer. Bu sınav güz ve bahar dönemi olmak üzere yılda iki kez yapılır. Yeterlik sınavı komitesi iki kişi başka bir yükseköğretim kurumundan, biri danışman ve ikisi aynı üniversitenin anabilim dalından olmak üzere toplamda beş öğretim üyesi olacak şekilde ilgili anabilim dalı tarafından belirlenir. Yeterlik sınavı değerlendirme şekli yarı yarıya olacak şekilde yazılı ve sözlü sınavdan oluşur. Öğrencilerin iki sınav hakkı vardır. Sınavı geçen öğrenci için tez izleme komitesi kurulur. Tez izleme komitesi biri danışman, biri aynı üniversitenin anabilim dalından ve bir kişi başka bir yükseköğretim kurumundan olmak üzere toplamda üç öğretim üyesinden oluşur. Öğrenci yeterlik sınavı sonrasında altı ay içerisinde tez önerisini bağlı olduğu enstitünün belirlediği formata göre sunmak zorundadır. Öğrenci tez yazım aşamasındaki çalışmalarını yılda iki kez olacak şekilde tez izleme komitesine sunar. En az üç tez izleme süreci geçiren öğrenci tezini savunabilir. Ancak savunma sınavına girmeden önce tezinden danışmanı ile birlikte hazırladığı bir adet bilimsel makalenin CI, SCI-Expanded, SSCI, AHCI ya da Üniversitelerarası Kurul Başkanlığınca Doçentlik sınavında kabul edilen alan indekslerinde yayımlanmış ya da yayıma kabul edilmiş olması (DOI numarası almış olmak), şartlarından birini yerine getirmesi doktora tez savunma jürisinin kurulması için ön şart olarak aranır. Bu şartı yerine getirdikten sonra öğrenci tezini savunabilir. Savunma jürisi üç kişilik tez izleme komitesi dışında, biri aynı üniversitenin anabilim dalından ve bir de başka bir yükseköğretim kurumundan olmak üzere toplamda beş öğretim üyesinden oluşur. Tezini savunan öğrenci jüri üyelerinin olumlu değerlendirmeleri sonrasında doktor unvanını kazanmış olur.

1.2. ABD’de Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programı

Bu bölümde ABD’deki Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarının yapısı, başvuru ön koşulları ve kabul süreci, tez ve ders dönemi betimlenmiştir.

ABD’deki Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarının Yapısına İlişkin Bulgular

ABD’de de lisans derecesi alan ve belli bir alanda daha ileri düzeyde bir eğitim hedefleyen öğrenciler için “graduate student” ifadesi kullanılmaktadır (Education USA, 2019). Bu ifadenin karşılığı “lisansüstü öğrencisi” olabilir. Bu öğrenciler eğitimlerine yüksek lisans (master) ve

doktora olmak üzere iki derece ile devam edebilmektedirler. İki program da hem ders çalışmalarını hem de araştırmayı içermektedir (Education USA, 2019). Doktora derecesi öğrencileri fakültelere ve araştırma uzmanı pozisyonları ya da ileri bilgi ve araştırma becerileri gerektiren diğer kariyerlere hazırlar. Doktora derecesi, “Doctor of Philosophy” [PhD] (Felsefe Doktoru) gibi akademik ya da doctor of education [EdD] (eğitim doktoru) gibi mesleki (profesyonel) olabilir (Powell ve Green, 2007). Adayların, kapsamlı bir sınavdan geçmelerini ve tez yazma ile tamamlanan özgün bir araştırmayı gerektirir (Education USA, 2019). Lisans eğitimine göre bu iki derecedeki eğitimler kişinin kendi tarafından yönlendirilmektedir (Education USA, 2019).

Eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora eğitimi, incelenen üniversitelerde Örgüt ve Liderlik (Columbia University, 2018a), Eğitim Liderliği (Harvard University, 2019a), Eğitim Yönetimi (Michigan State University, 2015), Liderlik, Politika ve Örgütler (Vanderbilt University, 2015), Eğitim Liderliği ve Politika Analizi (University of Wisconsin-Madison, 2019) adlı bölümler içinde yer almaktadır. Bu bölümlerde Yetişkin Öğrenmesi ve Liderlik, Eğitim Liderliği (Columbia University, 2018a), Eğitim Liderliği (Harvard University, 2019e), Eğitim Liderliği (Michigan State University, 2019a), K-12 Eğitim Yönetimi (Michigan State University, 2019b; Michigan State University, 2015), K12 Eğitim Liderliği ve Politikası, Yükseköğretim Liderliği (Vanderbilt University, 2015), K12 Liderliği, Eğitim Liderliği ve Politika Analizi (University of Wisconsin-Madison, 2017) gibi programlarda Eğitim Yönetimi kapsamında eğitim verilmektedir.

Aşağıdaki tabloda incelenen üniversitelerin eğitim alanı ile ilgili bölümlerin yer aldığı fakültelerin, enstitülerin öğrenci sayıları, öğretim üyesi sayıları ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayıları verilmiştir. Bu tabloya göre Harvard Üniversitesi Eğitim Enstitüsü’nde 47 tam zamanlı öğretim üyesi çalışmaktadır ve bölümde kayıtlı 150 doktora öğrencisi bulunmaktadır (USNews, 2019). Harvard Üniversitesi Eğitim Liderliği doktora programında Harvard Eğitim Fakültesi, Harvard İşletme Fakültesi ve Harvard Kennedy Fakültesinden öğretim üyeleri ders vermektedir (Harvard, 2019a). Öğretim üyesi başına 3.2 doktora öğrencisi düşmektedir. Michigan State Üniversitesi’nde 115 tam zamanlı öğretim üyesi ve doktora programlarına kayıtlı 449 öğrenci bulunmaktadır. Öğretim üyesi başına 3.9 doktora öğrencisi düşmektedir. 151 tam zamanlı öğretim üyesinin bulunduğu Columbia Üniversitesi Öğretmen Yüksekokulu’nda 665 doktora öğrencisi bulunmaktadır. Öğretim üyesi başına 4.4 öğrenci düşmektedir. Wisconsin-Madison Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde 113 öğretim üyesi görev yaparken 464 doktora öğrencisi eğitim görmektedir. Öğretim üyesi başına 4.1 öğrenci düştüğü görülmektedir. Vanderbilt Üniversitesi’ndeki Peabody Eğitim ve İnsan Gelişimi Fakültesi’nde 97 öğretim üyesi görev yapmaktadır. Bu fakültede öğrenim gören doktora öğrenci sayısı 214’tür. Öğretim üyesi başına düşen doktora öğrencisi 2.2’dir (USNews, 2019).

Tablo 3: Öğretim Üyesi Başına Düşen Doktora Öğrencisi Sayısı (2019)

Üniversite	Öğrenci sayısı	Öğretim Üyesi sayısı	Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı
Harvard Üniversitesi	150	47	3.2
Michigan State Üniversitesi	449	115	3.9
Columbia Üniversitesi	665	151	4.4
Wisconsin-Madison Üniversitesi	464	113	4.1
Vanderbilt Üniversitesi	214	97	2.2

Kaynak: USNews, 2019

Liderlik programlarının amacı temelde çeşitli alanlarda lider yetiştirmekle birlikte her üniversitede amacın ifadesinde farklılıklar mevcuttur. Örneğin Columbia Üniversitesi (2018a) Örgüt ve Liderlik bölümünün amacı:

“Günümüzün ve geleceğin liderlerini eğitmektir. Bu liderler, dünyanın her yerinden yöneticileri, politika yapımcıları, araştırmacıları, psikologları kapsamaktadır. Öğrencilerimiz, kamu ve özel eğitim alanlarında, yükseköğrenim ve lise sonrası eğitim, yetişkin eğitimi, sağlık yönetimi, savunma, örgütsel davranış ve örgütsel gelişim ve değişim alanlarındandır. Biz:

1. Eğitim konusuna önem vererek her tür kuruluş için liderler, yöneticiler ve hem özel hem de kamu sektöründeki kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve sağlık kuruluşları;
2. Bu liderlere, yöneticilere ve yöneticilere yardım edenler ve
3. Örgütsel dinamikler ve öğrenmeye uygun araştırmalar yürüten ve liderlik öğreticileri, yönetim, eğitim politikası, örgütsel davranış ve örgütsel değişim için liderler eğitiyoruz ve bu alanlardaki mevcut liderlere hizmet sunuyoruz” denilmektedir.

Harvard Üniversitesi’nin (2019e) Eğitim Liderliği Doktora programının amacı ifade edilirken Amerika’nın, K-12 eğitimden kasıt okulöncesi eğitimden ortaöğretim sonuna kadar olan 12 yıllık eğitimdir. K-12 eğitimin, eğitim kalitesi ve eşitliğine, öğrenmeye ve ilerlemeye önem veren, kamu politikası konularını sağlam bir şekilde kavrayan, vizyoner fikirlerini gerçekleştirmek için gerekli örgütsel yönetim becerilerine sahip dönüştürücü liderlere ihtiyaç duyduğunu vurgulanmaktadır. Harvard Üniversitesi’nin ilgili fakülteleri tarafından verilen üç yıllık, çok disiplinli bir Eğitim Liderliği Doktoru (Ed.LD) Programı mezunlarının, okul sistemlerinde, ulusal kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve hayırseverler, görev odaklı kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve eyalet ve federal eğitim bölümlerinin liderlik pozisyonları için özel olarak hazırlandıkları iddia edilmektedir.

Michigan State Üniversitesi’nin, K12 eğitim Yönetimi bölümünün liderlik, eğitim örgütleri ve sistemlerinin reformu, eğitim yönetimi, ekonomisi ve politika analizi, karşılaştırmalı eğitim ve ilgili alan odaklı çalışmalarla ilgilenen araştırmacılar ve diğer bireyleri geliştirmek amacıyla tasarlandığı ve programın politika, teorik ve kavramsal analiz ile ampirik araştırmalar üzerinde durulduğu vurgulanmaktadır. Üniversitedeki K12 Eğitim Yönetimi programlarının misyonu “Hizmet verilen herkesin iyiliği için akademik olarak titiz, gerçek anlamda herkese yayılmış, sosyal ve kültürel çoğulculuğu yansıtan, etik kaygıya dayandırılmış, açık ve demokratik okul ve eğitim sistemleri yaratılmasına yönelik çalışmalar yapmak” olarak ifade edilmektedir (Michigan State University, 2015). Wisconsin-Madison Üniversitesi eğitim Liderliği ve Politika Analizi bölümü de amaçlarını “çeşitliliğin arttığı, değişen dünyada eşitlik ve eğitim fırsatları ortaya çıkaran bilim adamlarını ve bilim uygulayıcılarını hazırlamak için liderlik, öğrenme ve örgütsel performans hakkında bilgi ortaya koymak, değerlendirmek, paylaşmak” (University of Wisconsin- Madison, 2017) olarak tanımlamıştır.

Vanderbilt Üniversitesi’nin (Vanderbilt, University 2019d), Eğitim Yönetimi ile ilgili web sitesinde “PhD Kariyer Çıktıları” (PhD Career Outcomes) başlığı altında mezun olan öğrencilerin hangi pozisyonlarda kariyerlerine devam ettiklerini gösteren bir bölüm yer almaktadır. Vanderbilt Üniversitesi Liderlik Politika ve Örgütler bölümündeki doktora programlarının eğitim ve politika çalışmalarına odaklanan bir akademik kariyer oluşturmak isteyen araştırmacılar, profesörler ve politika analistleri için tasarlandığı belirtilmektedir. Bu sebeple program boyunca seçtikleri alana odaklanmaları, araştırma yapmaları, ulusal akademik konferanslarda bildiri sunmaları ve akademik dergilerde yayın yapmaları beklenmektedir (Vanderbilt University, 2019c). Bu programlarda öğrencilerin, eğitim sorunlarını ekonomi, siyaset bilimi, sosyoloji ve uluslararası ve karşılaştırmalı eğitim mercekleriyle incelemeyi öğrendikleri, deneysel ve yarı deneysel tasarım, anket araştırma yöntemleri ve nitel araştırma yöntemleri dahil olmak üzere diğer araştırma araçlarında uzmanlık geliştirmeleri, güçlü istatistiksel ve veri analiz becerileri

geliştirmeleri beklenmektedir. “Eğitim Liderliği ve Politika” bölümünün çalışma alanları arasında hesap verebilirlik, öğretmenlerin öğretim uygulamalarını iyileştirme, liderlik gelişimi, performans teşviki, okul seçimi, öğretmen işe alma ve kentsel okul reformu sayılabilir. “Yükseköğretim Liderliği ve Politikası” bölümünün çalışma alanları arasında uluslararası yükseköğretim politikaları, üniversite eğitimi için normatif bir yapının tanımlanması veya devlet yükseköğretim politika girişimlerinin analizi yer almaktadır (Vanderbilt University, 2019c).

ABD’deki okul müdürlüğü için açılan ilanlara bakıldığında okul müdürü olabilmek için belli süre ile öğretmenlik yapmış olmanın dışında Eğitim Yönetimi, Eğitim Liderliği gibi alanlarda lisansüstü eğitim görmüş olmak çoğu zaman bir önkoşul olarak adayların karşısına çıkmaktadır ya da en azından lisansüstü eğitim görenlerin tercih edileceği belirtilmektedir. Lisansüstü eğitim dışında adayların “okul yöneticisi belgesi/lisansı” almaları da zorunludur (Bureau of Labor Statistics, 2019; Education Week, 2019). Buna ek olarak, eğitim yönetimi, denetimi, planlaması ve ekonomisi ile ilgili ilgili üst düzey pozisyonlar için EdD sahibi olmak zorunludur. EdD derecesine sahip kişilerin aldığı ücret almayanlara göre bir hayli fazladır. Üniversitelerde daimi kadro için ve dekan vb. üst düzey yönetim pozisyonları için eğitim yönetimi ya da eğitim liderliği alanında doktora derecesine sahip olmak zorunludur (Bureau of Labor Statistics, 2019; Education Week, 2019).

ABD üniversitelerinde yapılandırılmış program ile doktora derecesini almak mümkündür. İncelenen üniversitelerde yönetmelik ve kılavuzlarla sınırları belli süreler verilmektedir. Michigan State Üniversitesi’nde adayların en geç sekiz yıl içinde doktora programını tamamlamaları gerekmektedir (Michigan State University, 2015). Bu sebeple programı tamamlama ve mezun olmanın ortalama süresi üniversiteye göre değişmektedir. Örneğin doktora eğitimi, Harvard Üniversitesi’nde üç yıl (Harvard University, 2019a), Columbia Üniversitesi’nde 4-7 yıl (Columbia University, 2019a), Vanderbilt Üniversitesi’nde 4-5 yıl (Vanderbilt University, 2019c, Vanderbilt University, 2010), Winconsin-Madison Üniversitesi’nde dersler üç yıl, tez teslimi ile birlikte doktora programını tamamlama süresi ortalama beş yıl ve üzeri sürmektedir. Doktora derecesine tamamlama yaşı da alana göre farklılaşmaktadır. Mühendisler ve fen alanları en genç, eğitim doktoraları ise en geç yaşta tamamlamaktadırlar (Powel ve Green, 2007). Cinsiyet oranlarına bakıldığında ise erkek adayların %55 kadın adayların % 45 oranında temsil edildiği görülmektedir (Powel ve Green, 2007).

ABD’deki Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarına Başvuru Ön Koşulları ve Kabul Sürecine İlişkin Bulgular

ABD’de de doktora eğitimine kabul süreci, kabul ardından gelen finansal destek sebebiyle oldukça rekabetçidir. Doktora öğrencilerinin çoğu tam zamanlı çalışmaktadırlar. Doktora öğrenimleri boyunca, genellikle haftada 20 saat araştırma ya da öğretim asistanı olarak çalışmaktadırlar (Powel ve Green, 2007). Örneğin Vanderbilt Üniversitesi’nde doktora programına kabul edilen adayların ilk yıl program derslerinin yanında danışmanı ya da başka öğretim üyelerinin araştırma projelerinde alanyazın tarama, ölçek geliştirme, veri toplama, veri analiz etme gibi görevlerde çalışmaları zorunludur. İkinci yıl yine adayların aldıkları derslerin yanında yukarıda belirtilen araştırma görevlerine ek olarak öğretim üyelerinin makale ya da kitap çalışması içinde yer alması ve ulusal bir kongrede sunulmak üzere bir bildiri hazırlayarak sunması zorunludur. Üçüncü yılda da adayın program derslerinin yanında yine ilk yıl için belirtilen araştırma görevlerini ve ulusal bir kongrede sunulmak üzere bildiri hazırlanmasına öncülük etmesi ve ilk yazar olarak kongrede sunması zorunludur. Bu kongre için öğrencilere finansal destek sağlanmaktadır (Vanderbilt University, 2010). Kısmi zamanlı (Part-time) öğrenciler genellikle mesleki doktora dereceleri öğrencileridir (Powel ve Green, 2007). ABD’de doktora yapma genellikle başvuru yapılan alanla aynı alanda yüksek lisans yapanlar (Michigan State University, 2015; Columbia University, 2019b; Rosovsky, 1994), ders içeriğinin büyük oranda benzeştiğinin

ispatlanması (transkript vb.) halinde farklı bir alanda yüksek lisans yapanlar başvuru yapabilmektedir. İncelenen üniversitelerin diğer başvuru koşulları ise aşağıdaki gibidir:

- Transkript (Harvard University, 2019f; University of Wisconsin- Madison, 2019)
- Lisans ve/veya yüksek lisans not ortalaması (Michigan State University, 2019c; Columbia University, 2019a, University of Wisconsin-Madison, 2019) için minimum puana sahip olma şartı bulunmaktadır.
- Sözel, analitik ve sayısal olmak üzere üç bölümden oluşan ve adayların lisansüstü eğitim için hazırlıklılığını ölçen test [GRE] (Harvard University, 2019f; Michigan State University, 2019c; Columbia University, 2019a; University of Wisconsin-Madison, 2019)
- Lisansüstü eğitiminden üç tavsiye mektubu (Recommendation Letter) (Harvard University, 2019f; Michigan State University, 2019c, Columbia University, 2019a)
- “Amaç Beyanı” (Statement Of Purpose) makalesi (Harvard University, 2019f; Michigan State University, 2019c; Columbia University, 2019a; Powel ve Green, 2007). Okuma Nedenleri “Reasons for Study” (University of Wisconsin- Madison, 2019) olarak da adlandırılmaktadır.
- Özgeçmiş (cv/resume) (Columbia University, 2019a; University of Wisconsin-Madison, 2019)
- İngilizce dil becerisi, Yabancı Dil Olarak İngilizce Testi (Test of English as a Foreign Language [TOEFL]), Uluslararası İngilizce Dil Testi Sistemi (International English Language Testing System [IELTS]) ve Pearson İngilizce Testi'dir (Pearson Test of English [PTE]) (Harvard University, 2019f; Columbia University, 2019a; Education USA, 2019; University of Wisconsin-Madison, 2019; Vanderbilt University, 2019a Michigan State University, 2019a). Çoğu lisansüstü programlara başvuru sürecinde öğrencilerden bir ya da daha fazla Standartlaştırılmış Sınav Puanı ister. Üniversiteler hangi sınav puan türünde başvuru kabul ettiklerini de belirtilen kendi başvuru koşullarını oluştururlar. İngilizce ana diliniz değilse, ABD yüksekokulları ve üniversiteler sizden İngilizce dil yeterlilik sınavına girilmesi istenilmektedir (Education USA, 2019).
- Mülakat (Harvard University, 2019f; Columbia University, 2019a; University of Wisconsin-Madison, 2019; Vanderbilt University, 2019a Michigan State University, 2019a).

Başvuru komiteleri adayları değerlendirirken eğitim liderliği ve araştırma deneyimi, profesyonel altyapının ve akademik yayınların güçlü olup olmaması, analiz ve yazılı ifade becerileri, mesleki hedeflerin doktora programının amaçları ve hedefleri ile uyumunu (Michigan State University, 2019c; Columbia University, 2019a) göz önünde bulundurur. ABD’de toplam 4298 yükseköğretim kurumu bulunmaktadır (National Center for Education Statistics [NCES], 2018). Bu üniversiteler kamu ve özel olmak üzere iki grupta toplanabilir (NCES, 2018; Powell ve Green, 2007; Rosovsky, 1994). ABD üniversiteleri, fonlarını ve diğer gelirlerini nasıl aldıklarına bağlı olarak iki gruba ayrılabilir. Bu durum, genellikle öğrencilere uyguladıkları ücretleri etkiler. Devlet üniversiteleri, eyalet üniversitesi sistemlerinin bir parçası olarak yönetilmektedir. Eyaletlerinden kamu fonu aldıkları için, yerel “eyalet içi” öğrencilerden daha az ücret almaktadırlar. “eyalet dışı” öğrenciler, farklı bir ABD eyaletinin vatandaşı veya ABD dışındaki bir ülkenin vatandaşı olup olmadıklarına bakılmaksızın daha fazla ödeme yaparlar. Özellikle uluslararası öğrenciler için daha yüksek bir ücret yoktur. Özel üniversiteler, eyaletlerinden doğrudan bir fon almamaktadır ancak federal araştırma fonlarından yararlanabilmektedirler. Bu gelirlerinin çoğunu normalde devlet üniversitelerinden yüksek olan öğrenci harçlarından elde etmektedir. Ancak, özel üniversiteler genellikle uluslararası ve eyalet dışı öğrenciler için ekstra ücret almaz (FindAPhD, 2019).

İncelenen üniversitelerde EYD programlarına başvurmak için üniversitenin belirlediği ücreti yatırmak mecburidir. Aşağıda bu başvuru ücretleri görülmektedir. Tablo 4’e göre EYD

doktora programlarına başvuran adayların 65-85\$ arasında bir ücret ödedikleri görülmektedir. Diğer yandan eyalet içi ve eyalet dışı farklılaşmak üzere yıllık alınan krediye göre üniversite tarafından belirlenen öğrenim ücreti (fee) ödenmektedir. Bu ücrette kredi başı yaklaşık 600\$ ile 2.000\$ arası değişmektedir. Alınan krediye ve eyalet vatandaşı olup olamama durumuna bağlı olarak yıllık öğrenim ücreti de yaklaşık 11.000\$ ile 40.000\$ arasında değişmektedir.

Tablo 4: ABD'deki Üniversitelerde Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarına Başvuru Ücretleri

Üniversite Adı	Başvuru Ücreti-Öğrenim Ücreti
Columbia University	65 \$ başvuru ücreti \$1,635 kredi başı (tam zamanlı)
Harvard University	\$85 başvuru ücreti 40.106 \$yıllık (tam zamanlı)
Michigan State University (2019c)	65 \$ başvuru ücreti 789\$ kredi başı (eyalet içi, tam zamanlı) 1,518 \$ kredi başı (eyalet dışı, tam zamanlı)
University of Wisconsin Madison (2019)	75 \$ başvuru ücreti+ABD vatandaşı olmayanlar için 6\$ dosya ücreti 10.728 \$ yıllık (eyalet içi, tam zamanlı) 24.054 \$ yıllık (eyalet dışı, tam zamanlı) 670\$ kredi başı (eyalet içi, kısmi zamanlı) 1.503 \$ kredi başı (eyalet dışı, kısmi zamanlı)
Vanderbilt University	Başvuru ücretsiz 1.967 \$ kredi başı (tam zamanlı)

Kaynak: USNews, 2019

ABD'deki Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarının Ders ve Tez Dönemine İlişkin Bulgular

ABD'de doktora öğrencileri sırasıyla ders-yeterlilik-tez önerisi- özgün araştırma (tez)-savunma aşamalarından (Powel ve Green, 2007; Columbia University, 2018a; Harvard University, 2019a; Michigan State University, 2015; Vanderbilt University, 2015; University of Wisconsin-Madison, 2019) geçmektedir. Bu aşamalardan ilki ders dönemidir. Üniversitelerce sınırları belirlenen süre içinde derslerini geçmeyi başaramayan adayların o dersleri tekrar almaları gerekmektedir (course revalidation). EYD doktora bölümlerinde programın tamamlanması için alınan kredi sayısı üniversiteden üniversiteye değişmektedir. Örneğin adayların Vanderbilt Üniversitesi K12 Eğitim Liderliği ve Politikası PhD. programında (Vanderbilt University, 2019e) ve Yükseköğretim Liderliği ve Politikası PhD. programında (Vanderbilt University, 2019f) toplam 72 kredi alması gerekmektedir. K12 Eğitim Liderliği ve Politikası EdD. programında ve Yükseköğretim Liderliği ve Politikası EdD. programında toplam 84 kredi alması gerekmektedir (Vanderbilt University, 2019g). Wisconsin-Madison Üniversitesi'nde dört kategoride toplam 75 kredi ders almaları gerekmektedir. Bunun en az 39 kredisinin eğitim Liderliği ve Politika Analizi Bölümü derslerinden olması gerekmektedir (University of Wisconsin- Madison, 2017). Columbia Üniversitesi'nde 90 (Columbia University, 2019a). Tez yazmaya başlamadan önce tüm program derslerinin verilmiş olması gerekir.

Ders içeriklerine bakıldığında Harvard Üniversitesi'nde Eğitim Liderliği doktora programı müfredatının çok disiplinli kurs ve uygulama tabanlı öğrenme dengesi üzerine kurulduğu söylenebilir. Temel (core) dersler ve seçmeli dersler Harvard'ın lisansüstü programlarının veri tabanlı eğitim reformu, örgütsel değişim ve yenilik (innovasyon) ve şehir okulları için etkili liderlik stratejileri gibi alanlardaki Harvard'ın tanınmış liderleri tarafından verilmektedir. Adayların liderlik becerilerini ekip projeleri ile test etme imkânları da bulunmaktadır (Harvard University, 2019a).

Adayların öğrenimlerinin üçüncü yılında (son yılında) üniversitenin ortaklık yaptığı kurum, sivil toplum kuruluşu ya da benzer bir örgütte daha önceden belirlediği proje/araştırmayı, liderlik becerilerini ve öğrendiklerini uygulayarak o örgüte katkı sağlaması beklenmektedir. Bu kurum, kuruluş bölüm vb. örgütte çalışırken adayların, “Capstone” adı verilen yazılı bir proje rapor üretmeleri ve sunmaları gerekmektedir. Bu rapor, adayın hazırladığı proje ile o örgüte yaptığı liderlik katkılarının açıklayıcı, analitik ve yansıtıcı bir hesap vermesidir (Harvard University, 2019a).

“Capstone” projesi başkaları ile ilişki kurma zorlukları başarılı bir şekilde tanımlama ve ele alma, vizyon ve hedeflere doğru çalışma, sonuçlardan bir şeyler öğrenme becerisinin göstergesidir. Başkalarını meşgul etme, zorlukları başarılı bir şekilde ele alma ve teşhis etme, bir vizyon ve hedeflere yönelik çalışma ve sonuçlardan ders alma yeteneğinin bir göstergesidir. Genellikle doktora programının son yılı içinde bir proje grubu ile yapılan bağımsız bir araştırmayı kapsayan “Capstone projesi”, diğer üniversitelerde (University of Wisconsin-Madison, 2017; Vanderbilt University, 2019g; Michigan State University, 2019d) de vardır. Bu proje adayların programda edinecekleri analitik becerileri, profesyonel anlayışı, bağlamsal bilgiyi ve takım çalışması becerilerini taşımakta olup program ve daha yakından çağdaş eğitim uygulamalarının zorluklarını yansıtmaktadır (Vanderbilt University, 2019g).

Derslerin tamamını ya da tamamına yakını tamamlayan adayların yeterlik sınavına (qualifying exam) girmeleri gerekmektedir (University of Wisconsin-Madison, 2017). Bu sınav “Kapsayıcı Sınav” (Comprehensive Exam) (Vanderbilt University, 2010; Michigan State University, 2015) olarak da adlandırılmaktadır. Öğrencilerin tez yazmaya başlamadan önce bu sınavı geçmeleri zorunludur. Bu sınavın amacı öğrencinin doktora tezini yazmaya yeterli olup olmadığını belirlemektir. Bu sınav sözlü ve/veya yazılı olabilmektedir. Yeterlilik sınavını başarı ile tamamlayan adaylar tez önerilerini, oluşturulma kriterleri üniversitelerin kendileri tarafından belirlenen bir komite önünde savunup kabul edildikten sonra tez yazma sürecine girmektedirler (Vanderbilt University, 2010; Michigan State University, 2015).

Adayı sınav öncesi veya sınav sırasında tüm yönleri ile gözden geçirmek, doktora çalışmalarını değerlendirmek, bir bilim insanı ve profesyonel bir eğitimci olarak adayın gelişimini değerlendirmek, tez konusunu ve kariyer hedeflerini tartışmak danışma komitesinin sorumluluğundadır. Komite adaylara eleştiri ve tavsiyelerde bulunabilir, onları kariyer hedefleri doğrultusunda teşvik edebilir. Adaylardan tez yazmadan önce proje, konferans bildirisi, yayın gibi ürünler ortaya koymaları beklenir. Bunların değerlendirilmesi de tez komitesinin sorumluluğundadır. Eğer komite adayın yazılı ve sözlü yeterlik sınavında ve doktora programı boyunca genel performansından tatmin olursa, kişiyi doktora tezi yazmak için yeterli bir aday olarak değerlendirebilir. Bu sınav dışında adayların tez savunmasına girmeden önce belirlenen aralıklarda ve zamanlarda yapılması ve adayın başarı ile tamamlaması gereken “Preliminary exam” adı verilen sözlü/yazılı sınavları geçmesi gerekmektedir. Bu sınavların sonucusu tez savunmasıdır (University of Wisconsin-Madison, 2017; Michigan State University, 2015).

2. Türkiye ve ABD’deki Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde Türkiye ve ABD’deki Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarına ilişkin elde edilen bulgular yan yana getirilip karşılaştırmalı olarak yorumlanmış, iki ülkenin benzerlik ve farklılıklarına değinilmiştir.

Türkiye ve ABD’deki Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarının Yapısı Açısından Benzerlik ve Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Öncelikle bu araştırma kapsamında incelenen üniversitelerden yola çıkarak Türkiye’de eğitim yönetimi ve denetimi alanındaki doktora programlarının adları ABD’deki üniversitelerin

aksine çeşitlilik göstermemektedir. Türkiye’de eğitim yönetimi ve denetimi alanındaki doktora programları, Eğitim Bilimleri Enstitülerine bağlı Eğitim Yönetimi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi gibi isimlerle eğitim vermektedirler. İsimlerden de anlaşılacağı gibi programlar daha çok yönetim ağırlıklıdır. ABD’deki Eğitim Yönetimi ve Denetimi doktora eğitimi, incelenen üniversitelerde Türkiye’den farklı olarak programların yer aldığı anabilim dalları ve programların isimleri çeşitlilik göstermektedir. Programlar daha çok liderlik ağırlıklıdır. Türkiye’dekinin aksine Liderlik K12 Eğitim Liderliği ve Yükseköğretim Liderliği olarak ayrılmıştır. “Örgüt ve Liderlik”, “Eğitim Liderliği”, “Eğitim Yönetimi”, “Liderlik, Politika ve Örgütler”, “Eğitim Liderliği ve Politika Analizi” anabilim dalları içinde “Yetişkin Öğrenmesi ve Liderlik”, “Eğitim Liderliği”, “K-12 Eğitim Yönetimi” K12 Eğitim Liderliği ve Politikası”, “Yükseköğretim Liderliği” “Eğitim Liderliği ve Politika Analizi” adlarıyla yer almaktadır. K12, yükseköğretimden önceki, okul öncesinden 12. sınıfa kadar olan ilkokul, ortaokul ve lise eğitim kademelerini kapsar.

İncelenen üniversitelerin EYD doktora program yapısı hem Türkiye’de hem ABD’de, birden fazla akademisyenin ders verdiği/danışmanlık yaptığı önceden ders içeriklerinin ve sürelerinin belirlendiği bir program türü yapılandırılmış programdır. İki ülkenin de EYD program yapılarının benzer olduğu söylenebilir. Programın süresi ABD’de 3-8 yıl arası iken Türkiye’de 4-8 yıl arasındır. Öğrencilerin EYD Denetimi doktora programlarında benzer aşamalardan geçmektedirler. EYD doktora programında adaylar hem ABD’de hem Türkiye’de ders dönemi, yeterlilik, tez yazımı, tez savunması aşamalarından geçmektedir. EYD doktora programı sonunda Türkiye’de “doktor (Dr)” unvanı alınırken, ABD’de Eğitim Doktorası programı sonunda Eğitim Doktoru (EdD), Felsefe Doktorası programı sonunda Felsefe Doktoru (PhD) unvanı alınmaktadır. ABD’de yükseköğretim devlet üniversitelerinde de paralıdır. Başvuran kişi, yaşadığı eyalette bir üniversitede öğrenim görüyorsa vergileri ile kamu fonuna katkı sunmasından dolayı eyalet dışından gelen ya da ABD dışından gelen öğrencilere göre daha az harç ödemektedir. Dolayısıyla doktora programlarına başvurularda da eyalet içinden ve eyalet dışından başvurularda, başvuru ve kredi başına ödenen ücret farklılaşmaktadır. Uluslararası öğrenciler de eyalet dışından öğrencilerle neredeyse aynı ücreti ödemektedir. Türkiye’de ise yükseköğretim parasızdır. Lisansüstü eğitim gören öğrenciler de üniversitelerin belirlediği süre içinde programı tamamladıkları takdirde herhangi bir harç bedeli ödememektedirler. Yabancı uyruklu öğrenciler ise kredi başına alt sınırı ve üst sınırı YÖK tarafından belirlenen, üniversitelerce öğretim yılı başında belirlenen ücretleri ödemektedirler. Başvurularda herhangi bir başvuru bedeli alınmamaktadır.

Tablo 5. ABD’deki ve Türkiye’deki Üniversitelerde Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarının Yapısı

Kategori	Türkiye	ABD
Program yapısı	Yapılandırılmış	Yapılandırılmış
Program süresi	4-8 yıl	3-8 yıl arası
Programın aşamaları	Ders-yeterlilik-tez önerisi- özgün araştırma (tez)- savunma	Ders-yeterlilik-tez önerisi- özgün araştırma (tez)- savunma
Alınan doktora dereceleri	Doktora/ Dr.	Eğitim Doktorası/ EdD, Felsefe Doktorası/ PhD
Harç bedeli	Belirlenen sürede eğitimini tamamlamamış öğrenciler için var	Var

Not.* “*Ders Kataloqları*,” Akdeniz Üniversitesi, 2019b; “*Eğitim Yönetimi Programı Doktora Dersler*,” Anadolu Üniversitesi, 2019b, “*Academic Catalog 2018-2019*,” Columbia University, 2018a, “*Academic Catalog 2018-2019*,” Columbia University, 2018b, “*Requirements for The Degree of Doctor of*

Philosophy,” Columbia University, 2014, “*Bilgi Paketi Ders Kataloğu*,” Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019c, “*Doctoral Programs*,” Harvard University, 2019a , “*Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Dersler*,” Gazi Üniversitesi, 2019c, “*Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Lisansüstü Ders Programı*,” Hacettepe Üniversitesi, 2019c, “*Doctoral Viewbook*,” Harvard University, 2019b , “*Harvard Graduate School of Education Course Catalog Preview*” Harvard University, 2019c, “*Doctor of Philosophy in Education*,” Harvard University, 2019d , “*Doctor of Education Leadership*,” Harvard University, 2019e, “*Educational Leadership (Ed.D. program) Handbook*”, Michigan State University, 2019a “*Doctorate in K-12 Educational Administration*,” Michigan State University, 2019b, “*Doctoral Degree K-12 Educational Administration Student /Faculty Handbook*,” Michigan State University, 2015, “*Admissions*,” University of Wisconsin-Madison, 2019, “*Educational Leadership and Policy Analysis PHD*,” University of Wisconsin-Madison, 2017, “*Admissions Checklist*,” Vanderbilt University, 2019a, “*LPO Graduate Programs: Leadership That Works*,” Vanderbilt University, 2019b, “*Graduate School Catalog*,” Vanderbilt University, 2018, “*Professional & Graduate Degree Program*,” Vanderbilt University, 2015, “*Leadership and Policy PhD Handbook*,” Vanderbilt University, 2010, “*Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği*,” YÖK, 2016’dan uyarlanmıştır.

Türkiye’de Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında doktora derecesi almak akademik kariyer yapmak isteyenler için önemli bir basamak iken uygulamada doktora derecesinin eğitim yöneticilerine üst pozisyonlara yükselmede, görevlendirilmeden beklenen avantajı sağlamadığı söylenebilir. Türkiye’den farklı olarak ABD’de de eğitim sektöründe çalışan doktora derecesine sahip adaylar doktora derecesine sahip olmayan adaylara göre daha avantajlı konumdadır. Türkiye ve ABD’deki Eğitim Yönetimi ve Denetimi programları amaçlar açısından karşılaştırıldığında Türkiye’deki programların amaç ifadeleri neredeyse birbirinin aynısıdır. Genellikle amaç, “okullara, MEB için yönetici, denetçi yetiştirmek; üniversitelere öğretim elemanı yetiştirmek ve MEB’e bağlı kurumlarda çalışan öğretmen, yönetici ve denetçilerin mesleki yeterliklerini yükseltmek” şeklinde ifade edilmiştir. Bu nedenle doktora programları teorik ağırlıklı olup eğitim kurumlarında yöneticilik uygulaması dersler sınırlı sayıdadır. ABD’de ise üniversitelerin amaç ifadeleri birbirinden farklı içerikte ve daha uzun bir metinle ifade edilmiştir.

Türkiye ve ABD’deki Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarına Başvuru Ön Koşulları ve Kabul Süreci Açısından Benzerlik ve Farklılıklara İlişkin Bulgular

ABD’deki üniversitelerin çoğu lisansüstü programlara başvuru sürecinde öğrencilerden GRE, TOEFL, IELTS bir ya da daha fazla standartlaştırılmış sınav puanı ister. Bu standart testler Türkiye’deki ALES, YDS, YÖKDİL vb. ÖSYM tarafından yapılan merkezi sınav uygulamalarına benzer uygulamalardır. Üniversiteler hangi sınav puan türünde başvuru kabul ettiklerini de belirttikleri kendi başvuru koşullarını oluştururlar. Türkiye’de Üniversiteler YÖK’ün belirlediği zorunlu ön koşullara ek kriterler getirebilirler.

Öncelikle İngilizce iletişim kurabilmek Amerika Birleşik Devletleri’nde başarılı bir yüksek lisans çalışması için temel bir gerekliliktir. Türkiye’de doktora yapmak için yabancı uyruklular için bir yıl ilgili üniversitenin Türkçe Öğretim Merkezlerinde (TÖMER) eğitim alıp C1 düzeyinde Türkçe bilmesi ve bunu belgelendirmesi ön koşuldur. ABD’de ise İngilizceyi bilmek ve bunu belgelendirmek önkoşuldur. Türkiye’de ABD’nin aksine meslekteki ve yöneticilikteki deneyim (Gazi Üniversitesi hariç) ve aynı/ büyük oranda benzer alanda yüksek lisans her üniversite için önkoşul değildir.

ABD’de EYD doktora programlarına başvurabilmek için en az bir ile üç yıl arasında yönetici olarak çalışmış olma şartı bulunmaktadır. Deneyimsiz adayların başvuruları bazı üniversitelerde kabul edilmemektedir. Türkiye’de lisans veya yüksek lisans eğitimi eğitim alanı dışında yapanlar da EYD doktora programlarına kabul edilebilmektedir. Bazı üniversitelerde alan dışından olanlar için bilimsel hazırlık şartı vardır. ABD’de doktora kabul genellikle yüksek lisans yapılan alan ile aynı, benzer ya da ders içeriğinin büyük oranda benzeştiğinin ispatlanması (transkrip vb.) halinde farklı bir alandan yapılabilmektedir.

Her iki ülke üniversitelerindeki eğitim yönetimi ve doktora programlarına başvururken bir önceki alınan derecedeki başarının önemi vardır. Hem Türkiye’de hem ABD’de yüksek lisans not ortalaması önemlidir ve başvurularda dikkate alınmaktadır. Türkiye’de ABD’den farklı olarak başvuran adaylardan tavsiye mektubu, amaç beyanı istenmemektedir. Bunların dışında hem Türkiye’de hem ABD’de giriş sınavı (yazılı) ve mülakat (sözlü) başvuru önkoşulları arasında yer almaktadır.

Tablo 6: Türkiye ve ABD’de EYD Programlarına Başvuru Ön Koşulları ve Kabul Sürecinin Karşılaştırılması

Kategori	TÜRKİYE	ABD
Diploma türü	Yüksek Lisans	Yüksek Lisans
Alan türü	Lisans Alan içi (Gazi Ü., Akdeniz Ü.) Tüm alanlar (Hacettepe Ü. Anadolu Ü.) Sosyoloji, Psikoloji, Ekonomi, İşletme, Kamu Yönetimi (Dokuz Eylül)	Aynı alan ya da büyük ölçüde benzerlik gösteren alanda yüksek lisans
Yabancı Dil	YÖK tarafından kabul edilen yabancı dil sınavları: YDS, YÖKDİL, TOEFL, IELTS	Yabancı uyruklular için TOEFL, IELTS, PTE
Merkezi Sistem Sınavları	ALES	GRE
Yüksek Lisans Not Ortalaması	2.50/4.00	En az 2.50/4.00
Tavsiye mektubu	Yok	Var
Deneyim	Gazi Ü.	En az 1-3 yıl arasında yönetici pozisyonun çalışmış olma
Adayın Amaç Beyanı	Yok	Var
Giriş sınavı (yazılı)	Var	Var
Mülakat (sözlü)	Var	Var

Not.* “*Lisansüstü Başvuru Tarih ve Koşulları*,” Anadolu Üniversitesi, 2019c, “*Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Başvuru Koşulları*,” Akdeniz Üniversitesi, 2019d, “*Academic Catalog 2018-2019*,” Columbia University, 2018a, “*Academic Catalog 2018-2019*,” Columbia University, 2018b, “*Requirements for The Degree of Doctor of Philosophy*,” Columbia University, 2014, “*Eğitim Yönetimi Doktora Programı Kabul ve Kayıt Koşulları*,” Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019d, “*Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Genel Başvuru Şartları*,” Gazi Üniversitesi, 2019d, “*Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Başvuru Koşulları*,” Hacettepe Üniversitesi, 2019d, “*Doctoral Programs*,” Harvard University, 2019a, “*Doctoral Viewbook*,” Harvard University, 2019b, “*Harvard Graduate School of Education Course Catalog Preview*” Harvard University, 2019c, “*Doctor of Philosophy in Education*,” Harvard University, 2019d, “*Doctor of Education Leadership*,” Harvard University, 2019e, “*Educational Leadership (Ed.D. program) Handbook*,” Michigan State University, 2019a, “*Doctorate in K-12 Educational Administration*,” Michigan State University, 2019b, “*Doctoral Degree K-12 Educational Administration Student/ Faculty Handbook*,” Michigan State University, 2015, “*Admissions*,” University of Wisconsin-Madison, 2019, “*Educational Leadership and Policy Analysis PHD*,” University of Wisconsin-Madison, 2017, “*Admissions Checklist*,” Vanderbilt University, 2019a, “*LPO Graduate Programs: Leadership That Works*,” Vanderbilt University, 2019b, “*Graduate School Catalog*,” Vanderbilt University, 2018, “*Professional & Graduate Degree Program*,” Vanderbilt University, 2015, “*Leadership and Policy PhD Handbook*,” Vanderbilt University, 2010’dan uyarlanmıştır.

Türkiye ve ABD’deki Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Doktora Programlarının Ders ve Tez Dönemi Açısından Benzerlik ve Farklılıklarına İlişkin Bulgular

ABD’de adayların tez savunmasına girmeden önce belirlenen aralıklarda ve zamanlarda yapılması ve adayın başarı ile tamamlaması gereken “Preliminary exam” adı verilen sözlü ve/veya yazılı sınavları geçmesi gerekmektedir. Bu Türkiye’deki tez izleme adı verilen sürece benzemektedir. Türkiye’de ayrıca yapılan tez önerisi savunması ABD de tez izlemelerin bir

parçasıdır. Ayrıca tez önerisi savunmasını da kapsamaktadır. Her iki ülkede de benzer şekilde adayların tez yazabilmek için yeterli sınavını geçmeleri ve ardından verilen süre içinde tez önerilerini verip tezlerini yazmaları gerekmektedir. Türkiye’de ABD’den farklı olarak Capstone projesine benzer proje hazırlayıp raporlama bulunmamaktadır. Her iki ülkede de adayların tezlerini yazmadan önce konferans bildirisi, makale vb. ürün ortaya koymaları beklenmektedir. Türkiye’de doktora tez izleme komitelerinde doçent ve doktor öğretim üyeleri bulunabilirken ABD’de doktora tez izleme komiteleri profesörlerden oluşmaktadır.

Tablo 7: Türkiye ve ABD’de EYD Programlarının Ders ve Tez Döneminin Karşılaştırılması

Kategori	Türkiye	ABD
Yeterlilik	Var- Sözlü ve Yazılı	Var- Sözlü ve Yazılı
Danışman	Öğrenci tarafından seçilir	Öğrenci tarafından seçilir
Tez izleme komitesi özellikleri	Kurum içi+ Kurum dışı profesör, doçent ve doktor öğretim üyelerinden oluşabilir	kurum içi + kurum dışı profesörden oluşur
Tez Önerisi	Sadece öneri sunumu/öneri savunması	Sadece öneri sunumu/öneri savunması
Tez yazmak için ön koşul	Yeterlilik sınavında başarılı olma Ürün	Qualifying exam Preliminary Exams Capstone Projesi Ürün
Tezi tamamlama	Tez yazımı+ savunma	Tez yazımı+ savunma

Not.* “Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı,” Akdeniz Üniversitesi 2019d, “Academic Catalog 2018-2019,” Columbia University, 2018a, “Academic Catalog 2018-2019,” Columbia University, 2018b, “Requirements for The Degree of Doctor of Philosophy,” Columbia University, 2014, “Bilgi Paketi Ders Kataloğu,” Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019c, “Eğitim Yönetimi Doktora Programı Ders Yapısı ve Kredileri,” Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019e, “Doktora Programları,” Gazi Üniversitesi, 2019a, “Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Dersler,” Gazi Üniversitesi, 2019c, “Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı,” Hacettepe Üniversitesi, 2019b, “Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Lisansüstü Ders Programı,” Hacettepe Üniversitesi, 2019c, “Doctoral Programs,” Harvard University, 2019a, “Doctoral Viewbook,” Harvard University, 2019b, “Harvard Graduate School of Education Course Catalog Preview” Harvard University, 2019c, “Doctor of Philosophy in Education,” Harvard University, 2019d, “Doctor of Education Leadership,” Harvard University, 2019e, “Educational Leadership (Ed.D. program) Handbook,” Michigan State University, 2019a “Doctorate in K-12 Educational Administration,” Michigan State University, 2019b, “Doctoral Degree K-12 Educational Administration Student/ Faculty Handbook,” Michigan State University, 2015, “Admissions Checklist,” Vanderbilt University, 2019a, “LPO Graduate Programs: Leadership That Works,” Vanderbilt University, 2019b, “Graduate School Catalog,” Vanderbilt University, 2018, “Professional & Graduate Degree Program,” Vanderbilt University, 2015, “Leadership and Policy PhD Handbook,” Vanderbilt University, 2010, “Admissions,” University of Wisconsin-Madison, 2019, “Educational Leadership and Policy Analysis PHD,” University of Wisconsin-Madison, 2017, “Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği,” YÖK, 2016’dan uyarlanmıştır.

Değerlendirme ve Öneriler

Değerlendirme

Bu araştırmada yapılan karşılaştırmalı analiz sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak genel bir değerlendirme yapıldığında öncelikle ABD’deki EYD doktora programlarının adlarının Türkiye’deki üniversitelerin aksine çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Türkiye’de adlandırma yönetim ağırlıklı iken, ABD’de liderlik ağırlıklıdır. Doktora programının ardından alınan derecelerde de farklılıklar saptanmıştır. Türkiye’de eğitim yönetimi ve denetimi doktora programını bitiren aday sadece “Doktor (Dr.)” unvanı alırken ABD’de “Eğitim Doktoru (EdD)” ya

da” Felsefe Doktoru (PhD)” unvanlarını alabilmektedir. Mesleki gelişim hedefleyen okul yönetici veya yönetici adayları ile akademik kariyer hedefleyen kişiler Türkiye’de aynı programlara devam etmektedirler. Balcı (2013), doktora programı adayları, Türk üniversitelerinde genelde, bilim insanı yetiştirme anlayışıyla yetiştirildiğini ancak evrensel düzeyde bilim insanı uygulamasından uzaklaşarak daha ziyade mesleki gelişmeyi, pratiğe katkı ve çözüm getirmeyi esas alan doktora programlarının (ED gibi) giderek yaygınlık kazandığını belirtmiştir. Bu araştırmanın bulgularından yola çıkarak iki ülkede de doktora programlarının yapısı yapılandırılmış olup bireysel doktora bulunmaması ve doktora eğitiminin benzer sürelerde tamamlanması açısından benzerlik göstermektedir. Bu anlamda Türkiye’de ve ABD’de programların esnek olmadığı ve programın benzer zorlukta olduğu söylenebilir. Türkiye’deki ALES, YDS, YÖKDİL vb. ÖSYM tarafından yapılan merkezi sınav uygulamalarına benzer şekilde ABD’de GRE, TOEFL, IELTS, PTE gibi uygulamalar vardır. Merkezi sınavlar her iki ülke için adayların kabul sürecinde önemli bir aday seçme ve eleme olarak öne çıkmaktadır. Türkiye’de ABD’nin aksine meslekteki ve yöneticilikteki deneyim ve aynı ya da bir önceki alınan derecedeki (yüksek lisans) derslerin büyük oranda benzer olması yüksek lisans her üniversite için önkoşul değildir. ABD’de araştırma kapsamında incelenen üniversitelerin bu şartı getirmesinin sebebi Rosovsky’nin (1994) de belirttiği gibi adayların derinlemesine uzmanlaşmasını hedeflemesi olabilir. Her iki ülkede de EYD doktora eğitimine kabul edilecek öğrencilerin seçiminde öğrencilerin yüksek lisans eğitimindeki akademik başarıları önemlidir. Türkiye’de incelenen üniversitelerde ABD’den farklı olarak başvuran adaylardan tavsiye mektubu ve amaç beyanı istenmemektedir. Bu bulgu Balcı’nın (2013), EYD doktora programlarına başvuran adaylardan niyet mektubu (amaç beyanı) istenmediği yönündeki araştırma bulgusuyla paralellik göstermektedir. Özellikle amaç beyanının araştırma ya da mesleki gelişim hedefleyen adayların seçimi için iyi bir araç olabileceği düşünülmektedir. Yükseköğretim kurumlarındaki kaynakların etkin kullanımı açısından daha ilk aşama olan öğrenci seçiminde program için doğru adayı seçmek önem görülmektedir. Ders dönemi ve tez döneminde ise hem Türkiye’de ve hem ABD’de adaylar benzer aşamalardan geçmektedir. Ancak ABD’deki Capstone adı verilen proje temel farklılığı oluşturmaktadır. Capstone Projesi bir nevi alınan eğitimin uygulamalı çıktısı ya da ürünü gibi düşünülebilir. Türkiye’de ise böyle bir ürün zorunluluğu yoktur. Bu uygulamanın eğitim fakültesi mezunu olmayan ya da eğitim fakültesi mezunu olup fiilen öğretmen ya da okul yöneticisi olarak çalışmamış akademisyenler için ve eğitim kurumlarında yöneticilik hedefleyen öğretmenlerin mesleki gelişimi için bir fırsat olarak görülebilir.

Öneriler

Araştırma bulgularına dayalı olarak araştırmacılara, politika yapıcı ve uygulayıcılara aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Program isimlerinde standart sağlanmalı, ABD’deki gibi bütün eğitim yönetimi ve denetimi programları “Eğitim Liderliği” gibi bir isim ve içerikle yeniden yapılandırılabilir.
- Programların amaçları da yeniden gözden geçirilebilir.
- Eğitim Liderliği programlarında ABD’deki gibi mesleki gelişimi hedefleyen profesyonel liderler ile bu alanda akademik çalışma yapanların programları ayrılabilir ve ayrı unvan verilebilir.
- Mesleki gelişim hedefleyen eğitim kurumları yöneticileri için doktora eğitimi yerine ABD’deki gibi liderlik uygulaması ağırlıklı sertifika programları düzenlenebilir. Bu programlara eğitimin tüm paydaşlarının katılması teşvik edilip kolaylık sağlanabilir
- Bu alanda ilerlemek isteyen araştırmacılar için araştırma ağırlıklı uygulamayı da kapsayan ABD PhD benzeri programlar hazırlanabilir.
- Bu araştırma kapsamında incelenen üniversiteler eğitim yönetimi ve denetimi programlarına başvuran adaylardan başvuru ücreti ve alınan ders kredisi başı belli miktarlarda ücret almaktadırlar. Türkiye’de de lisansüstü eğitimin zorunlu olmadığı göz önünde bulundurularak bu yönde bir düzenleme yapılabilir.

- ABD'deki gibi eğitim yöneticiliği programı Yükseköğretim Yönetimi ve Denetiminin ayrı bir program olarak açılması sağlanabilir.
- Yönetici ve denetici pozisyonlarına başvurularda, ABD'deki gibi bu alanda doktora derecesine sahip olanlar lehine düzenleme yapılabilir.
- Eğitim yönetimi ve denetiminde derinlemesine uzmanlaşmayı sağlamak için doktora programlarına ön koşul olarak eğitim yönetim ve denetiminde tezli yüksek lisans yapmış olma şartı getirilebilir.
- Başvurularda niyet mektubu, referans mektubu gibi şartlar getirilebilir.
- Başvuran adaylardan eğitim kurumlarında yöneticilik deneyimi ya da yönetim ile ilgili alanda çalışıyor olması şartı getirilebilir.
- ABD'deki Capstone gibi adaylara liderlik uygulaması yaptırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akdeniz Üniversitesi (2019a). *Bölümler*, Antalya. <https://www.anadolu.edu.tr/akademik/enstituler/580/egitim-bilimleri-enstitusu/bolumler> sayfasından 21.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Akdeniz Üniversitesi (2019b). *Ders Katalogları*, Antalya. <http://egitimbilim.akdeniz.edu.tr/egitim-bilimleri-anabilim-dali/ders-kataloglari/> sayfasından 24.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Akdeniz Üniversitesi (2019c). *Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Başvuru Koşulları*, Antalya. <http://egitimbilim.akdeniz.edu.tr/basvuru-kosullari/> sayfasından 24.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Akdeniz Üniversitesi (2019d). *Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı, Antalya*. http://egitimbilim.akdeniz.edu.tr/wp-content/uploads/2018/09/G%C3%BCz_EYD_Doktora-Ders-Program%C4%B1-10.09.2018.pdf, 21.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Üniversitesi (2019a). *Eğitim Yönetimi Programı (Doktora)*, Eskişehir. <https://www.anadolu.edu.tr/akademik/enstituler/590/egitim-yonetimi-programi-doktora/yeterlilik-kosullari> sayfasından 23.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Üniversitesi (2019b). *Eğitim Yönetimi Programı Doktora Dersler*, Eskişehir. <https://www.anadolu.edu.tr/akademik/enstituler/590/egitim-yonetimi-programi-doktora/dersler> sayfasından 24.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Üniversitesi (2019c). *Lisansüstü Başvuru Tarih ve Koşulları*, Eskişehir. <https://www.anadolu.edu.tr/uploads/anadolu/ckfinder/web/files/lisansustu-basvuru-tarih-ve-kosullari-20180626-v2.pdf> sayfasından 24.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Üniversitesi (2019d). *Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Eskişehir. [https://ebe.anadolu.edu.tr/sites/ebe.anadolu.edu.tr/files/files/580_1504861110\(2\).pdf](https://ebe.anadolu.edu.tr/sites/ebe.anadolu.edu.tr/files/files/580_1504861110(2).pdf) sayfasından 21.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Balcı, A. (2013). Doktora programı: Türk üniversiteleri doktora programları için bazı öneriler [Doctorate programme: Some implications for doctorate programmes of Turkish universities]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 3(2), 1–20. <http://dx.doi.org/10.12973/jesr.2013.321a>
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim yönetimi: Nitelikli okul*. Ankara: Feryal.

- Bureau of Labor Statistics (2019). Occupational Outlook Handbook: How to Become an Elementary, Middle, or High School Principal. <https://www.bls.gov/OOH/management/elementary-middle-and-high-school-principals.htm#tab-4> sayfasından 16.06.2019 tarihinde alınmıştır.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Columbia University (2019a). *Degree Programs*, New York, NY. <https://www.tc.columbia.edu/admissions/admission/instructions/degree-programs/> sayfasından 18.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Columbia University (2019b). *Education Leadership*, New York, NY. <https://www.tc.columbia.edu/organization-and-leadership/education-leadership/programs-and-degrees/> sayfasından 18.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Columbia University (2018a). *Academic Catalog 2018-2019*, Department Of Organization & Leadership, New York, NY.
- Columbia University (2018b). *Academic Catalog 2018-2019*, Administrative Information, New York, NY.
- Columbia University (2014). *Requirements for The Degree of Doctor of Philosophy*, Teachers College, Columbia University Office of Doctoral Studies, New York, NY.
- Council of Graduate Schools (2015). *2015 CGS International Graduate Admissions Survey: Preliminary Applications*, Washington DC.
- Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD) (2018). *The German doctorate: A guide for doctoral candidates*, Bonn, Germany. <https://www.research-in-germany.org/en/jobs-and-careers/info-for-phd-students/how-to-obtain-a-phd/Doctoral-Examination.html> sayfasından 17.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD) (2017). *FAQs – Doing a doctorate in Germany*. Bonn, Germany. <http://www.daad.co/imperia/md/content/informationszentren/ic-bogota/otros-docs/faq-doctorate.pdf> sayfasından 17.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Demirel, Ö. (1996). *Karşılaştırmalı eğitim*. Ankara: USEM.
- Dokuz Eylül Üniversitesi (2019a). *Ana Bilim Dalları ve Programlar*, İzmir. <http://egitimbilimleri.deu.edu.tr/anabilim-dallari/> sayfasından 21.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Dokuz Eylül Üniversitesi (2019b). *Derece Programları: Eğitim Yönetimi ve Denetçiliği Doktora*, İzmir. http://bef.deu.edu.tr/eyd/?page_id=1295 sayfasından 23.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Dokuz Eylül Üniversitesi (2019c). *Bilgi Paketi Ders Kataloğu*, İzmir. http://debis.deu.edu.tr/ders-katalog/2019-2020/tr/bolum_9147_tr.html sayfasından 24.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Dokuz Eylül Üniversitesi (2019d). *Eğitim Yönetimi Doktora Programı Kabul ve Kayıt Koşulları*, İzmir. http://bef.deu.edu.tr/eyd/?page_id=1433 sayfasından 24.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Dokuz Eylül Üniversitesi (2019e). *Eğitim Yönetimi Doktora Programı Ders Yapısı ve Kredileri*, İzmir. http://bef.deu.edu.tr/eyd/?page_id=1433 sayfasından 21.06.2019 tarihinde erişilmiştir.

- Education USA (2019). *What is a Graduate Student?* <https://educationusa.state.gov/your-5-steps-us-study/research-your-options/graduate/what-graduate-student> sayfasından 19.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Education Week (2019). *School Principal Jobs*. <https://www.topschooljobs.org/jobs/principal/> sayfasından 16.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- FindAPhD (2019). *PhD Study in the USA - A Guide for 2019*. <https://www.findaphd.com/study-abroad/america/phd-study-in-usa.aspx> sayfasından 18.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Gazi Üniversitesi (2019a). *Doktora Programları*, Ankara. <http://egtbil.gazi.edu.tr/posts/view/title/doktora-programlari-159329?siteUri=egtbil> sayfasından 21.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Gazi Üniversitesi (2019b). *Eğitim Yönetimi ve Anabilim Dalı Tanıtım*, Ankara. <http://gef-egitimbilimleri-egitimyonetimi.gazi.edu.tr/posts/view/title/tanitim-2333> sayfasından 23.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Gazi Üniversitesi (2019c). *Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Dersler*, Ankara. <http://gef-egitimbilimleri-egitimyonetimi.gazi.edu.tr/posts/view/title/dersler-28534> sayfasından 24.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Gazi Üniversitesi(2019d). *Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Genel Başvuru Şartları*, Ankara. <http://egtbil.gazi.edu.tr/posts/view/title/genel-basvuru-sartlari-196254?siteUri=egtbil> sayfasından 24.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Hacettepe Üniversitesi (2019a). *Ana Bilim Dalları*, Ankara. http://www.egitimbilimlerienstitusu.hacettepe.edu.tr/tr/menu/ana_bilim_dallari-21 sayfasından 21 Mayıs tarihinde erişilmiştir.
- Hacettepe Üniversitesi (2019b). *Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı*, Ankara. <http://www.eytpe.hacettepe.edu.tr/index.html> sayfasından 23.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Hacettepe Üniversitesi (2019c). *Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Lisansüstü Ders Programı*, Ankara. <http://www.eytpe.hacettepe.edu.tr/DERS%20PROGRAMI/EY%20Bahar%2011.03.2019.pdf> sayfasından 24.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Hacettepe Üniversitesi (2019d). *Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Başvuru Koşulları*, Ankara. http://www.egitimbilimlerienstitusu.hacettepe.edu.tr/tr/menu/basvuru_kosullari-33 sayfasından 24.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Harvard University (2019a). *Doctoral Programs*, Cambridge, MA. <https://www.gse.harvard.edu/doctorate> sayfasından 17.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Harvard University (2019b). *Doctoral Viewbook*, Cambridge, MA. <https://www.gse.harvard.edu/admissions/doctoral-viewbook> sayfasından 17.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Harvard University (2019c). *Harvard Graduate School of Education Course Catalog Preview*, Cambridge, MA
- Harvard University (2019d). *Doctor of Philosophy in Education*, Cambridge, MA. <https://www.gse.harvard.edu/doctorate/doctor-philosophy-education> sayfasından 17.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Harvard University (2019e). *Doctor of Education Leadership*, Cambridge, MA. <https://www.gse.harvard.edu/doctorate/doctor-education-leadership> sayfasından 17.06.2019 tarihinde erişilmiştir.

- Harvard University (2019f). *Admissions*, Cambridge, MA. <https://www.gse.harvard.edu/admissions/apply/edld> sayfasından 17.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- İpek Akbulut, H., Şahin, Ç. ve Çepni, S. (2013). Doktora tez sürecinde karşılaşılan problemlerin belirlenmesi: Eğitim fakültesi örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 50-69.
- Li, Y., Mavondo, F. T., & Qui, L. (2009). Factors influencing the choice of overseas study by undergraduate and postgraduate Chinese students. İçinde D. Tojib (Ed.), *Australian and New Zealand Marketing Academy (ANZMAC) 2009 Sustainable Management and Marketing Conference* (pp. 1 - 7). Melbourne Vic Australia: ANZMAC.
- Maniu, I ve Maniu, G. C. (2014). Educational marketing: Factors influencing the selection of a university. *Practical Application of Science*, 2 (3), 37-42.
- Mazzarol, T. ve Soutar, G. N. (2002). Push-pull factors influencing international student destination choice. *International Journal of Educational Management*, 16 (2), 82-90
- Michigan State University (2019a). *Educational Leadership (Ed.D. program) Handbook*. East Lansing, MI <http://education.msu.edu/ead/k12/edd/handbook/> sayfasından 20.04.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Michigan State University (2019b). *Doctorate in K-12 Educational Administration*, East Lansing, MI. <http://education.msu.edu/ead/k12/phdedadmin/default.asp> sayfasından 20.04.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Michigan State University (2019c). *Doctor of Educational Leadership (Ed.D.) Application Process*, East Lansing, MI. <http://education.msu.edu/ead/k12/edd/appprocess.asp> sayfasından 20.04.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Michigan State University (2019d). Doctor of Educational Leadership Program Overview. East Lansing, MI. <http://education.msu.edu/ead/k12/edd/handbook/overview.asp#objectives> sayfasından 20.04.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Michigan State University (2015). *Doctoral Degree K-12 Educational Administration Student/Faculty Handbook*, Department of Educational Administration. East Lansing, MI
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018a). *Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği*. Ankara. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180621-8.htm> sayfasından 07.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018b). *Millî Eğitim Bakanlığı Personelinin Görevde Yükselme, Unvan Değişikliği ve Yer Değiştirme Suretiyle Atanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*. Ankara. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/01/20180113-17.htm> sayfasından 07.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017). *Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği*. Ankara. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170820-1.htm> sayfasından 07.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). *Ar-ge Birimleri Yönergesi*. Ankara.

- National Center for Education Statistics (2018). Number of degree-granting postsecondary institutions. East Lansing, MI. https://nces.ed.gov/programs/digest/d18/tables/dt18_317.40.asp sayfasından 20.04.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Özmen, Z. M. ve Aydın Güç, F. (2013). Doktora eğitimi ile ilgili yaşanan zorluklar ve baş etme stratejileri: Durum çalışması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 214-219.
- Padlee, S.F., Kamaruddin, A. R. ve Baharun, R. (2010). International students' choice behaviour for higher education at Malaysian private universities. *International Journal of Marketing Studies*, 2 (2), 202-211.
- Phang, S. L. (2013). *Factors influencing international students' study destination decision abroad*. (Master Thesis). https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/32136/1/gupea_2077_32136_1.pdf sayfasından 11.07.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Powell, S. & Green, H. (2007). *The doctorate worldwide*. Maidenhead: The Society for Research into Higher Education and Open University Press.
- Rosovsky, H. (1992). *Üniversite: Bir Dekan Anlatıyor*. Ankara: TÜBİTAK.
- Şişman, M. ve Taşdemir, İ. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: PegemA.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2005). Eğitim ve okul yönetimi. Edt. Yüksel Özden, *Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı* içinde. Ankara: PegemA.
- Times Higher Education (2018). *Emerging Economies University Rankings 2018*. https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2018/emerging-economies-university-rankings#!/page/0/length/25/locations/TR/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats sayfasından 06.04.2019 tarihinde erişilmiştir.
- University of Wisconsin- Madison (2019). *Admissions*. Madison, WI <https://education.soe.wisc.edu/about/academic-departments/educational-leadership-policy-analysis/admissions/#overview> sayfasından 02.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- University of Wisconsin- Madison (2017). *Educational Leadership and Policy Analysis PHD*. Student Handbook. Madison, WI. <https://tools.grad.wisc.edu/webextras/education/academicprograms/profiles/273PHD.pdf> sayfasından 02.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- USNews (2019). *Best Educational Administration Programs*. <https://www.usnews.com/best-graduate-schools/top-education-schools/education-administration-rankings> sayfasından 02.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Ültanır, G. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim bilimi*. Ankara: Eylül.
- Vanderbilt University (2019a). *Admissions Checklist*, Nashville, TN. https://peabody.vanderbilt.edu/degrees-programs/phd-programs/apply_for_phd/admissions_checklist.php sayfasından 11.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Vanderbilt University (2019b). *LPO Graduate Programs: Leadership That Works*, Nashville, TN. https://peabody.vanderbilt.edu/departments/lpo/graduate_and_professional_programs/ sayfasından 11.05.2019 tarihinde erişilmiştir.

- Vanderbilt University (2019c). *LPO Doctoral Level Concentrations*, Nashville, TN.
https://peabody.vanderbilt.edu/departments/lpo/graduate_and_professional_programs/phd/ sayfasından 11.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Vanderbilt University (2019d). *PhD Career Outcomes*, Nashville, TN.
https://peabody.vanderbilt.edu/degrees-programs/phd-programs/phd_career_outcomes.php sayfasından 11.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Vanderbilt University (2019e). *Educational Leadership and Policy Ph.D. Curriculum*, Nashville, TN.
https://peabody.vanderbilt.edu/departments/lpo/graduate_and_professional_programs/phd/educational_leadership_and_policy_phd_curriculum.php sayfasından 11.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Vanderbilt University (2019f). *Leadership and Policy Ph.D. Higher Education Curriculum*. Nashville, TN.
https://peabody.vanderbilt.edu/departments/lpo/graduate_and_professional_programs/phd/higher_education_leadership_and_policy_phd_curriculum.php sayfasından 11.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Vanderbilt University (2019g). *Doctor of Education (Ed.D.). Ed.D. Program Curriculum*, Nashville, TN. <https://peabody.vanderbilt.edu/programs/doctor-of-education-edd/> sayfasından 11.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Vanderbilt University (2018). *Graduate School Catalog*, Nashville, TN.
- Vanderbilt University (2015). *Professional & Graduate Degree Programs*, Nashville, TN.
- Vanderbilt University (2010). *Leadership and Policy PhD Handbook*, Nashville, TN.
- Wilkins, S. ve Huisman, J. (2011). Student recruitment at international branch campuses: Can they compete in the global market? *Journal of Studies in International Education*, 15 (3), 299-316.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H (2014). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yükseköğretim Kurulu YÖK (2019a). *2018-2019 Yükseköğretim İstatistikleri*, Ankara. <https://istatistik.yok.gov.tr/> sayfasından 10.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu YÖK (2019b). *Doktora programı açma ölçütleri*, Ankara. <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/doktora-programi-acma-olcutleri> sayfasından 02.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu YÖK (2016). *Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*. Ankara. Erişim: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.21510&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=lisans%C3%BCst%C3%BC> sayfasından 10.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kanunu YÖK (1981). T. C. Resmi Gazete. Yayın Tarihi: 06.11.1981 Sayısı: 17506. Numarası: 2547.